

Opi

Tatjana
Pogoževa

*Soittamaan
viulua*

Sibelius-Akatemian julkaisuja 7

Opi Tatjana
Pogoževa
Soittamaan
Viulua

Sibelius-Akatemian julkaisuja 7

Osin kaksikielisestä painamattomasta alkuperäiskäsikirjoituksesta
Opiskele soittamaan viulua (n. 1968-74) suomentanut työryhmä
Eleonora Joffe-Kemppainen
Päivyt Rajamäki
Pertti Sutinen

Oppituntien 46 ja 47 opettajan ohjeet ovat laatineet
Päivyt Rajamäki ja Pertti Sutinen.

Kuvittaja: Nadežda Bronzova
Valokuvat: Onni Hietala
Ulkoasu: Tuovi Laine
Toimittaja: Aarne Toivonen

© Copyright Tatjana Pogoževan perikunta ja Sibelius-Akatemia 1992

Toinen painos
Next Print Oy, Helsinki 2019

ISSN 0781-90005-8-2
ISBN 952-9658-12-5
ISBN 978-952-329-126-3 (PDF)

Esi puhe

Moskovalainen viulupedagogi Tatjana Pogoževa (1912 – 1980) sai aikaan valtavan mullistuksen suomalaisessa viulunsoiton opetuksessa saapuessaan Ouluun syksyllä 1967.

Varttuneempien oppilaiden mielestä oli aivan ennenkuulumatonta, että asteikkoja ja kaksoisääniä piti soittaa joka oppitunnilla ja vieläpä ehdottoman puhtaasti. Pieninkään falskius ei tullut kysymykseen. Uudet kappaleet ja etydit oli aluksi harjoiteltava hitaasti ilman vibratoa ja kaarituksia. Sävelpuhtautta tuli tarkistaa kaiken aikaa vapaiden kielten avulla. Soittoasennot pyrittiin saamaan mahdollisimman luonteviksi ja rennoiksi. Oli harjoiteltava niin paljon, että soittoläksyt todella osattiin - muutoin opetus oli vaarassa loppua heti alkuunsa.

Myös alkeisopetus koki todella suuren muutoksen. Viuluopintoja ei aloitettukaan laittamalla heti viulua leuan alle ja jouta käteen. Ensin opeteltiin laulamaan ja viittaamaan tahtia. Tehtiin paljon valmistavia harjoituksia sekä viulun asentoa että jousikäden oikeaa otetta silmälläpitäen. Luontevuutta ja rentoutta painotettiin kaikessa.

4-5-vuotiaat vasta-alkajat tarvitsivat myös oi-

kean kokoisia viuluja. Niitä täytyi rakentaa, koska tarpeeksi pieniä soittimia ei ollut saatavilla.

Oppitunteja saattoi olla jopa neljä kertaa viikossa. Vanhemmat saivat myös kantaa kortensa kekoon seuraamalla opetusta ja valvomalla kotiharjoittelua.

Tuloksia alkoi myös syntyä. Pian Tatjana Pogoževaa pyydettiin eri puolille Suomea opettamaan ja esittelemään oppilaitaan. Hämmästyksellä olikin suuri, kun hänen oppilaansa esittelivät taitojaan.

Alkeisopetus oli erityisesti Tatjana Pogoževan sydäntä lähellä, ja hän halusi parantaa opetuksen tasoa. Tätä varten hän alkoi tehdä viulukoulua suomalaisille lapsille. Se ei kuitenkaan ehtinyt valmistua, koska hän joutui kahden vuoden kuluttua palaamaan Moskovaan oppilaidensa luo. Hän opetti Suomessa kesäkurseilla toki vielä vuoteen 1974 asti, mutta viulukoulusta ei kuulunut mitään ja asia unohtui.

Keväällä 1992 professori Igor Bezrodnyi, Tatjana Pogoževan poika, ilmoitti, että hän oli löytänyt äitinsä jäämistöstä käsikirjoituksen, jossa oli aineistoa viulukouluksi 47 oppitunnin

verran. Tämä aineisto oli helppo tunnistaa samaksi, jota Tatjana Pogoževa oli jo Oulussa ollessaan valmistellut.

Tämä viulukoulu on keskeneräisenäkin ainutlaatuinen näyte Tatjana Pogoževan uraauurtavasta työstä viulunsoiton alkeisopetuksessa. Hän ohjaa koko ajan kädestä pitäen, ja opetus etenee vähitellen, pienin askelin. Kaikki opittava aines kerrataan, mutta silti uutta ja kiinnostavaa asiaa tulee koko ajan - pieninkin lapsen motivaatio säilyy. Ennen uuteen asiaan siirtymistä on tarkoitus omaksua edellinen asia perinpohjin. Tukena on runsas tekstiosa, joka on erinomainen tietopaketti paitsi opettajille myös oppilaiden vanhemmille heidän valvoessaan kotiharjoittelua.

Suuri toiveeni onkin, että tämä kirja keskeneräisenäkin herättäisi sekä kiinnostusta että keskustelua alkeisopetuksen tärkeydestä ja merkityksestä samalla tarjoten myös antoisia hetkiä soiton opiskelun alkutaipaleelle.

Hollolassa 25. syyskuuta 1992

Pertti Sutinen

Käännöstoimikunnan alkusanat

Tatjana Pogoževan viulunsoiton alkeisoppikirjan piti alun perin olla valmiina yli 80 oppitunnin laajuinen ja se olisi kattanut koko ensimmäisen vuoden oppimateriaalin. Toisaalta se, että Pogoževa ei aikanaan saanut suunnitellulle teokselleen julkaisulupaa, ja toisaalta vaikea sairaus myöhemmin estivät häntä saattamasta työtään päätökseen.

Opi soittaman viulua julkaistaan 15. marraskuuta 1992 Sibelius-Akatemiassa pidettävän Tatjana Pogoževan muistokonsertin yhteydessä. Tuona päivänä hän olisi täyttänyt 80 vuotta.

Toivottavasti tämä teos toimii lähtölaukauksena Tatjana Pogoževan työn yhä uusien hedelmien tuottamiseksi Suomessa. Kulukoon kirja vielä monen pikkuviulistin käsissä!

Espoossa 25. syyskuuta 1992

Päivyt Rajamäki

Saatteeksi

Tatjana Pogoževa

Viulunsoiton opiskeleminen on syytä aloittaa mahdollisimman nuorena. Tämän kirjan materiaali on suunnattu pääasiassa 5-6-vuotiaille lapsille, mutta sitä voidaan käyttää jopa 3-4-vuotiaita opettaessa.

5-6-vuotiaiden kanssa opiskelu voidaan aloittaa heti, jopa ilman esivalmistelua, mutta nuorempien kanssa täytyy ensin työskennellä ilman instrumenttia ja oppikirjaa. 3-4-vuotiaita on paras valmentaa aluksi ryhmässä, sillä yhdessä lapset oppivat kuuntelemaan ja hahmottamaan musiikkia paremmin ja samalla heidän keskittymis-, havaitsemis- ja jäljittelemisen kykynsä kehittyy. Ryhmässä musiikkia kuuntelemalla, laulamalla ja musiikkileikkien avulla kehitetään myös lasten korvaa, rytmitajua ja muistia sekä musiikin ryt-

miikkaan yhteydessä olevaa liikekoordinaatiota.

Kaikkien aloittelevien lasten opettamisessa kannattaa aluksi käyttää ryhmäopetusta, mikäli se vain on mahdollista. Lapset, jopa kilpaillessaan, auttavat ja innostavat toisiaan käydessään läpi tätä vaikeaa aloitusvaihetta. Yksityistunteihin kannattaa siirtyä vähitellen, ja suositeltava opiskelumuoto ryhmä- ja yksityistuntien välillä on kahden viulistin opettaminen samanaikaisesti.

Itsestään selvää lienee se, että työskenneltäessä näinkin pienten lasten kanssa heidän fyysiset ja psyykkiset ominaisuutensa pitää ottaa tarkoin huomioon.

Opi soittamaan viulua on rakennettu niin, että jokai-

nen oppitunti sisältää helppoja tehtäviä, joihin annetaan ohjeet niin oppilaalle kuin opettajalle. Opettajan ohjeissa kuvataan oppituntien metodisia sisältöjä ja ne helpottavat myös vanhempien työtä heidän seuratessaan lastensa harjoittelua. Vanhempien apu ja tuki on välttämätöntä varsinkin opintojen alkuvaiheessa. Toisena rakenteellisenä perustekijänä on runsas lastenlaulujen käyttö.

Oikeiden soittotottumusten opettamiseksi ohjaajan pitää ensimmäisen 1,5-2 kuukauden aikana työskennellä oppilaansa kanssa neljä kertaa viikossa. Yksi oppitunti saa kestää vain noin 20-25 minuuttia ja tällöinkin on pidettävä taukoja. Kun oppitunteja on riittävän usein, pystyy opettaja seuraamaan mahdollisimman tarkkaan, että oppilaalle

ei synny vääriä soittoasentoja ja -liikkeitä.

Opetuksen alkuvaiheessa ovat tärkeitä seikkoja

- 1) vasemman käden asento,
- 2) oikean käden asento,
- 3) korvan kehittäminen sekä
- 4) musiikin teorian alkeisiin perehtyminen.

Kaikki nämä seikat tulee sisällyttää jokaiseen soittotuntiin, mutta riittävän vaihtelevasti, ettei nuori oppilas väsy.

Koko teoksen pääsääntönä on se, että seuraavaan tehtävään ei saa siirtyä ennen kuin edellinen on täysin omaksuttu. Varsinkin hitaammin edistyvien kanssa työskenneltäessä on tärkeää asioiden toistaminen moneen kertaan. Nopeammin omaksuttavan oppilaan kanssa voidaan

käydä läpi jopa kahden oppitunnin materiaali kerrallaan. Tärkeintä on kuitenkin eteneminen järjestyksessä ja johdonmukaisesti.

Uudet asiat on selitettävä oppilaalle riittävän tarkkaan. Kotitehtävien on oltava niin helppoja, että niitä voi harjoitella itsenäisesti kotona. Oppilaan pitää pystyä myös itse selittämään, miten hän suorittaa kotitehtävänsä.

Kertaaminen auttaa oikeiden tottumusten muuttumisessa automaattisiksi. Oppilaan on opittava itse tarkkailemaan soittoa ja arvioimaan suoritustaan.

Opi soittamaan viulua on laadittu niin, että oppilaan on helppo omaksua lihaksiaan jännittämättä oikeat soittoasennot. Hän oppii kiinnittä-

mään huomiota soittonsa puhtauteen ja saa myös musiikin teorian alkeiden opetusta.

Alkuvaiheessa oikean ja vasemman käden otteet opetellaan erikseen ja asteittain. Itse instrumenttia ei kannata antaa oppilaan käsiin liian varhaisessa vaiheessa.

Oppitunnit aloitetaan lihaksia rentouttavalla voimistelulla. Molemmat kädet nostetaan ylös. Hengitetään sisään nenän kautta ja puhalletaan ilma ulos suun kautta samalla kumartaen syvään sekä käsiä rennosti heiluttaen. Samaa liikesarjaa toistetaan taukojen aikana. Aina voimistelun päätyttyä - niin tuntien alussa kuin taukojenkin jälkeen - tulee kerrata oikeat asennot jalkojen asettelusta lähtien.

Aluksi opetetaan vain yksi asia kerrallaan. Esimerkiksi vasem-

man käden nostamista oikeaan asentoon harjoitellaan ensin ilman soitinta. Kun oppilas hallitsee vasemman käden asennon niin, että sormet asettuvat paikoilleen oikealla tavalla pyöreästi, voidaan seuraavalla tunnilla edetä seuraavaan asiaan. Kaikki perusasennot on syytä opetella ennen itse soittimen kanssa harjoittelua. Tavallisesti 4-5 oppitunnin jälkeen oppilas osaa ottaa viuluun olkapäälleen oikealla otteella.

Jousikättä on myös harjoitettava ensin ilman joustia. Käden oikea asento opetellaan kynän avulla. Siirryttäessä käyttämään joustia käden liikkeet harjoitellaan vapaita kieliä soittaen.

On syytä korostaa myös oikean kokoisen instrumentin käyttämistä: viulun tulee olla ehdottomasti oppilaan käteen sopiva.

Liian ison soittimen kanssa ei voi oppia luonnollista soittoasentoa. Oikean koon voi määrittellä niin, että viulu asetetaan oppilaan olkapäälle. Hän suorittaa kättään viulun suuntaisesti kuitenkin niin, että kyynärpää pysyy hiukan taivutettuna. Oppilaan sormien on ulotuttava kiertymään viulun kierukan takaa ympäri. Opintojen alkuvaiheessa jousen on oltava riittävän kevyt.

Korvan kehittämisessä ja nuottien opettamisessa on edettävä myös yhtä johdonmukaisesti. Jotta oppilas heti alusta alkaen oppisi soittamaan puhtaasti, hänet on perehdytettävä eri sävel-lajien ominaisuuksiin - tässä teoksessa vain duurisävellajiin - sekä kuulemaan intervallit oikein. Tähän onkin syytä käyttää soittotunneilla runsaasti aikaa.

C-duuriasteikon avulla perehdytään duurisävellajiin. Asteikkoa lauletaan ja soitetaan pianolla ja sitä pitää muunnella eri tavoin, jotta oppilas omaksuisi duurin ominaispiirteet ja pystyisi sen jälkeen laulamaan yksinkertaisia duurisävelmiä transponoituna. Tämän jälkeen oppilas pystyy periaatteessa itse korjaamaan epäpuhtaita säveliä.

Viulunsoittaminen aloitetaan D-duurissa ja D-kielellä. Aina ennen kappaleiden soittamista oppilaan tulee pystyä laulamaan ne puhtaasti nuottien nimiä käyttäen ja oikealla kädellä rytmiä viitaten.

Aluksi oppilaan on soitettava vain yhdessä sävellajissa D- ja A-kielillä ja otteisiin totutellen. Näin muodostuu pohja hyvälle intonaatiolle. Tässä rekisterissä soitettavat kappaleet on myös

helppo laulaa. Kun D- ja A-kielen avulla on opittu oikeat otteet ja puhdas soittotapa, ei G- ja E-kielellä harjoittelukaan ole vaikeaa.

Oppilaan on aluksi otettava ääni viulustaan pizzicatona ilman joustia. Vasenta ja oikeaa kättä harjoitetaan erikseen. Kätten liikkeet yhdistetään hieman myöhemmin. Kappaleiden aloitussävel on aina etsittävä vapaalta kieleltä.

Vuoden kuluessa oppilas pystyy periaatteessa soittamaan kaikilla neljällä kielellä ja pystyy käyttämään noin kuutta eri sävellajia erilaissa asteikoissa, harjoituksissa ja lauluissa. Oppilas on tällöin myös tutustunut nuottien aika-arvojen perusteisiin, ja hallitsee myös yksinkertaiset detachén ja legaton yhdistelmät sekä dynamiikan

vaihtelun alkeet. Hän oppii myös säveltapailun perusteita. Kaikki harjoitukset oppilaan tulee opetella ulkoa. Tätä kaikkea voi aivan hyvin vaatia 4-5-vuotiaalta lapselta.

Opi soittamaan viulua on loppujen lopuksi vain yksi viulunsoiton varhaisopetuksen oppikirjoista, mutta tarkoituksenani on ollut kiinnittää pedagogien huomiota tavallisimpiin virheisiin, joita tulisi välttää: liian jännittyneisiin lihaksiin ja siitä johtuviin vääriin asentoihin ja huonoon intonaatioon sekä tehottomaan kotiharjoitteluun.

Hyvä pohja luo vankan perustan tulevalle kehitykselle. Eteneväällä järjestelmällisesti lapsi oppii myös vähitellen kontrolloimaan omaa työskentelyään ja harjoittelemaan itsenäisesti.

Opettajalle

Tällä oppitunnilla ei käytetä viulua lainkaan. Päättävöitteena on voimistelun avulla rentouttaa lihaksia sekä oppia oikea jalkojen asento. Pyydä oppilasta seisomaan jalkaterät toisissaan kiinni. Erotta oppilaan jalkateriä toisistaan vähitellen kengänkärjellä työntäen. Kun jalat ovat v-asennossa, niitä siirretään vielä puolen askeleen verran toisistaan erilleen. Jokainen oppitunti aloitetaan kuvissa olevilla voimisteluharjoituksilla.

Ensimmäisellä oppitunnilla aloitetaan myös oppilaan sävelkorvan kehittäminen. Testaa sävelkorvaa soittamalla pianolla yksittäisiä ääniä yksiviivaisen oktaavin alueella ja pyydä oppilasta laulamaan ne perästä. Kun hän on selvinnyt tehtävästä, lauletaan hänen kanssaan C-duuriasteikon nuotteja, esimerkiksi c₁-g₁, ylös ja alas ta-tavua käyttäen.

Tämän jälkeen opetellaan *Hiirulainen* niin, että oppilas osaa ensin sanat ja vasta sen jälkeen melodian. Oppilas saa soittaa sen pianolla yhdellä sormella ja laulaa samaan aikaan.

1

Harjoitus lihasten rentouttamiseksi

Kuva 1
Aseta jalat oikeaan asentoon.

Kuva 2
Nosta käsiä ja hengitä syvään.

Kuva 3
Taivuta ylävartaloa, hengitä ulos ja lasket kädet heilutellen alas.
Toista tämä monta kertaa.

**Viuluavain
(eli G-avain)**

5
4
3
2
1

Nuottiviivat

Opettele kirjoittamaan viuluavain.

Hiirulainen

Pieni harmaa hiirulainen huomaa lihanpalasen,
uskaltaisko, uskaltaisko maistaa siitä vähäsen?

Aseta jalat oikeaan asentoon ja voimistele.

Vasen käsi

Kuva 4
Nosta vasen käsi rennosti ja rauhallisesti ja anna sormien asettua pyöreästi. Tee tämä monta kertaa.

Tämä nuotti on c.

**Laula se.
Opettele myös
kirjoittamaan c
oikeaan paikkaan
nuottiviivastolla.**

Oikea käsi

Kuva 5
Avaa käsi rennosti.

Kuva 6
Taivuta sormet niin, että peukalo lähes-
tyy keskisormea. Tee tämä monta kertaa.

2

Opettajalle

Soittotunti aloitetaan voimistelulla.

Tee myös seuraava vasenta kättä valmis-
tava harjoitus. Nosta oppilaan käsi rentona
viuluasentoon (Kuva 4). Tarkista käden
rentoutta liikuttamalla rannetta oppilaaseen ja
oppilaasta poispäin. Ranteessa ei saisi olla min-
käänlaista jännitystä. Pyydä oppilasta toista-
maan tätä harjoitusta ilman opettajan apua.

Oikean käden harjoittamiseksi käännä oppi-
laan käsi kämmen ylöspäin rennosti omalle
kädellesi (Kuva 5). Näin hän näkee sormien
oikean asennon jousella. Pyydä oppilasta
taivuttamaan sormensa kuvan 6 osoittamalla
tavalla niin, että sormien väliin jää pienet raot.

Sävelkorvaa kehitetään yhä, ja nyt opetellaan
myös nuottikirjoituksen alkeita. Laulakaa yh-
dessä c₁-sävel. Näytä oppilaalle miten ja mihin
se kirjoitetaan viivastolle. Kotitehtävänä hän
saa kirjoittaa koko rivin c₁-nuotteja. Soita pia-
nolla C-duuriasteikkoa ylös ja alas: samalla
voitte laulaa yhdessä nuottien nimillä tai ta-
tavulla. Oppilaan tulisi oppia laulamaan as-
teikko ilman apua, kun hänelle on ensin an-
nettu aloitussävel.

Opettajalle

Ennen viulun asettamista oppilaan olkapäälle tulee tarkistaa, että hänen olkatukensa on kunnollinen. Pikkuviulistin olkatukena olisi parasta käyttää yksinkertaisesta liukumattomasta kankaasta ommeltua tyynyä, joka on täytetty pumpulilla sopivan korkuiseksi. Tyynyssä pitää olla nauhat, joilla se sidotaan oppilaan kaulalle (Kuva 1 ja 4).

Tämän jälkeen voit asettaa viulun oppilaan olkapäälle, niin että viulu lepää solisluun päällä tyynyn tukemana. Pyydä häntä kääntämään päätään rennosti leukatuella (Kuva 7). Pitele viulua yhä itse ja pyydä oppilasta nostamaan vasen kätensä viulun kaulalle niin, että käden ja viulun kaulan väliin jää rako (Kuva 8). Peukaloa pitää taivuttaa vähän ja sen on asetettava 1. ja 2. sormien väliin viulun kaulan vasemmalla puolella. Sormet ovat kielten yläpuolella. Harjoitusta toistetaan monta kertaa. Ota viulu oppilaan olkapäältä. Kotona hän ei saa vielä itse koskea viuluun.

Piirrä oppilaan oikean käden sormiin värikynällä viiva 4. sormen kärjestä 1. sormen ensimmäisen ja toisen nivelen puoliväliin (Kuva 9). Tätä linjaa pitkin asetetaan kynä. Pyydä oppilasta taivuttamaan sormensa niin, että peukalo asettuu pyöreästi kynän varrelle keskisormea vastapäätä (Kuva 10). Kämmen käännetään alaspäin, ja harjoitellaan ranteen kiertoliikettä sormien asentoa muuttamatta (Kuva 11). Opetta oppilas laittamaan kynä linjaa pitkin oikealla tavalla. Tämä on myös kotitehtävä.

Kun kolme uutta säveltä on opeteltu, oppilas voi laulaa C-duuriasteikon neljää ensimmäistä säveltä nuottien nimillä. Hän voi laulaa myös ensimmäisellä oppitunnilla opittua *Hirulaista* nuottien nimillä.

3

Vasen käsi

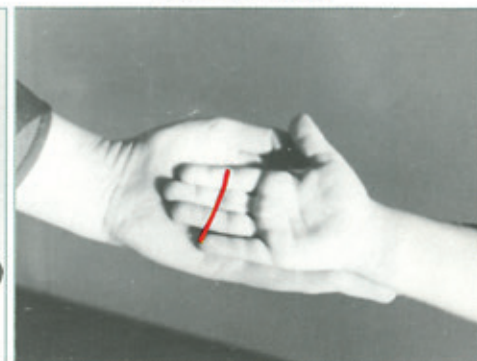

Kuva 7
Seiso rentona, mutta ryhdikkäänä ja käsiä nostamatta. Käännä päätä viuluun päin.

Kuva 8
Nosta vasen käsi pehmeästi viulun kaulalle. Sormien pitää olla kielten yläpuolella.

Oikea käsi

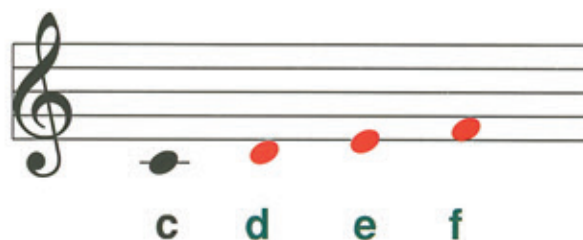

Kuva 9
Muista, mihin piirretään viiva.

Kuva 10
Aseta kynä piirrettyä linjaa pitkin ja taivuta sormet oikein.

Kuva 11
Käännä kämmen alaspäin. Liikuta kättä ranteesta ylös, alas, oikealle, vasemmalle ja ympäri.

**Opettele nämä
kolme uutta säveltä ja
kirjoita ne
nuottiviivastolle.**

Vasen käsi

Kuva 12

Ota viulu oikealla kädellä oikealta sivulta. Aseta se itse olkapäällesi.

Kuva 13

Nosta vasen kätesi viulun kaulalle. Tarkista, että sormet ovat oikeassa ja riittävän pyöreässä asennossa. Ota tämän jälkeen oikea kätesi pois ja laske ääneen kymmeneen. Ota viulu pois oikealla kädellä.

4

Opettajalle

Opetta oppilasta ottamaan viulu käteensä kuvien 12 ja 13 mukaisesti, jos lihasjännitystä ei ole havaittavissa. Harjoituksissa ääneen laskeminen on välttämätöntä siksi, että oppilas ei puristaisi leukojaan. Laskemisen tarkoituksena on myös mitata, miten kauan viulua pidetään olkapäällä. Viulua tulee pitää oikeassa asennossa vähitellen yhä pidempiä jaksoja, ja tällöin myös laskemista lisätään.

Tämän oppitunnin jälkeen oppilas voi harjoitella viulun ottamista itsenäisesti myös kotona.

Tarkkaile, osaako oppilas asettaa kynän oikeaan käteensä oikealla tavalla. Jousikäden liikkeitä harjoitetaan sujuvammiksi.

Tunnilla opetetaan neljä uutta nuottia. Kaikkien opittujen nuottien nimiä on kerrattava. Oppilaan pitää laulaa koko asteikko ylös- ja alaspäin nuoteista lukien ja niiden nimillä. Pianoa apuna käyttäen on hyvä kiinnittää oppilaan huomiota asteikon molempien c-sävelten samankaltaiseen sointiin.

Oikea käsi

Kuva 14

Opettele kynän asettaminen oikein ja nopeasti jousikädelle.

Tässä neljä uutta säveltä.

Opettajalle

Tämän oppitunnin tavoitteena on totuttaa oppilas ottamaan viulu ja kynä oikealla otteella ja nopeasti. Oppilaan vasemman käden peukalon asentoa on syytä tarkkailla tämän selän takaa (Kuva 15), koska edestä sitä ei aina näe. Peukalo ei saa maata vaakasuorassa asennossa eikä myöskään saa tukea ylänivelellä viulun kaulaa.

Kun oppilas on oppinut asettamaan kynän oikean kätensä kämmenelle, voi hän tehdä sen myös pystyasennossa (Kuva 16).

Näytä oppilaalle pianosta c-sävel, mutta älä soita sitä, vaan pyydä häntä laulamaan se muistista. Tätä tehtävää tulisi toistaa joka tunnilla, jotta oppilas tottuisi muistamaan sävelen. Erityisesti on kiinnitettävä huomiota siihen, että oppilas oppii C-duuriasteikon sävelten oikean järjestyksen. Hänen pitää kyetä laulamaan se ilman pianon apua ylös ja alas. *Satu meni saunaan* opetellaan pianon avulla ja sitä lauletaan sanoin.

5

Vasen käsi

Kuva 15

Katso peukalon asentoa. Käden tulisi näyttää tällaiselta vasemmalta puolelta.

Oikea käsi

Kuva 16

Kokeile kynän ottamista pystyasennossa.

**Opettele
laulun
sanat ja
melodia.**

Satu meni saunaan

Satu meni saunaan, laittoi laukun naulaan.
Satu tuli saunasta, otti laukun naulasta.

Kuva 17
Nosta
oikeaa
kättä
rentona ja
katso, että
sormien
asento on
riittävän
pyöreä.

Kuva 18
Laske
sormet
kynän
varrelle ja
katso,
asetitko ne
oikein.
Tältä näyttää
käsi oikeassa
asennossa.

6

Opettajalle

Tällä tunnilla oppilas ottaa viulun käteensä edellisiä kertoja useammin ja pitää sitä paikallaan pidempään, samalla ääneen laskien. Kynä asetetaan oikeaan käteen jo kolmella eri tavalla: kämmen ylöspäin, pystyasennossa ja vaaka-asennossa kämmen alaspäin (Kuva 18).

Pyydä oppilasta laulamaan c-säveltä ulko-muistista. Pyydä häntä laulamaan *Satu meni saunaan* myös d- ja e-sävelestä aloittaen, myöhemmin myös muissa duurisävellajeissa. C-duuriasteikon omaksuttuaan oppilas pystyy vaikeuksitta transponoimaan yksinkertaiset melodiat mihin tahansa duurisävellajiin.

Satu meni saunaan lauletaan nuotteja seuratun ja sävelten nimillä. Samalla tavoin opetellaan *Jänis istui maassa*.

Jänis istui maassa tulee opetella laulaen sanoilla sekä soittaen kappale pianolla yhtä sormeaa käyttäen.

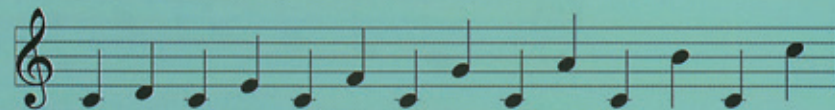
Jänis istui maassa

Laula
ja kerro,
minkä
nimisiä
nuotteja
on lau-
lussa.

Jänis istui maassa torkkuu, torkkuu.
Mikä sull' on jänönen, kun et enää hyppäile?
Hyppää pois, hyppää pois, hyppää pois.

Seuraava harjoitus soitetaan pianolla ja lauletaan samanaikaisesti. Se tehdään oppilaan kanssa yhdessä painaen koskettimia tämän molempien käsien etusormilla vuorotellen.

Ja myös takaisin.

Tämän tehtävän avulla harjoitetaan oppilaan äänihuulia ja totutetaan häntä melodisten intervallien sointiin.

Opettajalle

Näiden kaikkien seitsemän ensimmäisen oppitunnin aikana kannattaa laittaa kaksi aloittelevaa pikkuvuolista opettamaan toisiaan, jos se vain on mahdollista. Opettajan on näin helppo nähdä, miten hyvin oppilaat ovat omaksuneet oppimansa ja huomaavatko ja osaavatko he korjata toistensa virheitä. Tämä on tärkeää myös havaintokyvyn kehittymisen kannalta: toisten virheet on helpompi nähdä kuin omansa. Oppilaiden on tietenkin myös yksin pystyttävä kertomaan ja näyttämään oppimansa. Oppiminen tehostuu, kun oppilas joutuu selittämään jokaisen harjoituksen.

Selitä oppilaalle nuottien aika-arvojen perusteet (kokonuotti, puolinuotti, neljäsosanuotti). Nuotteja pitää laulaa ja taputtaa rytmissä. Kerro myös tahtiviivan merkitys ja se, miten kirjoitetaan 4/4-tahtilaji. Harjoitus lauletaan ja annetaan kotitehtäväksi.

7

Tahti

Taputa!

Kokonuotti
- neljä taputusta

Puolinuotti
- kaksi taputusta

Neljäsosanuotti
- yksi taputus

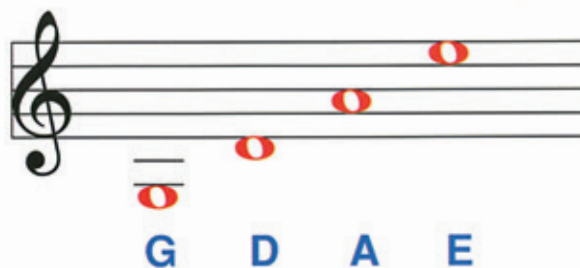
Laula ja taputa

Kuva 19
Opettele soittamaan vapaita kieliä
sormella näppäillen.

**Viulun jokaisella kielellä on
oma nimensä:**

8

Opettajalle

Näytä oppilaalle pizzicaton oikea soittotapa. Oikean käden peukalo nojaa pyöreästi otelautaan, ja näppäillään 1. sormella. Muiden sormien on oltava rennosti koukussa (Kuva 19). Pizzicatoa harjoitellaan seuraavan rytmin mukaisesti: yksi-pizz., kaksi-tauko jne.

Selitä oppilaalle kielten nimet ja niiden sijainti nuottiviivastolla. Pyydä oppilasta soittamaan sävelet nuotista lukien pizzicaton ja samalla ääneen laskien.

Tämän jälkeen oppilas voi soittaa *Jänis istui maassa* -laulun "säestysäänien" vapailla kielillä. Kysy häneltä ennen soittamista, millä kielillä hänen soittamansa sävelet ovat. Kappale soitetaan niin, että opettaja soittaa alempaan ääneen kirjoitetun varsinaisen melodian pianolla tai toisella viululla.

Kynän ottamista harjoitellaan kaikissa asennoissa.

**Soita nämä äänet
vapaita kieliä näppäillen ja
laske tahtia.**

Oppi-
las

Opet-
taja

Oppi-
las

Opet-
taja

Opettajalle

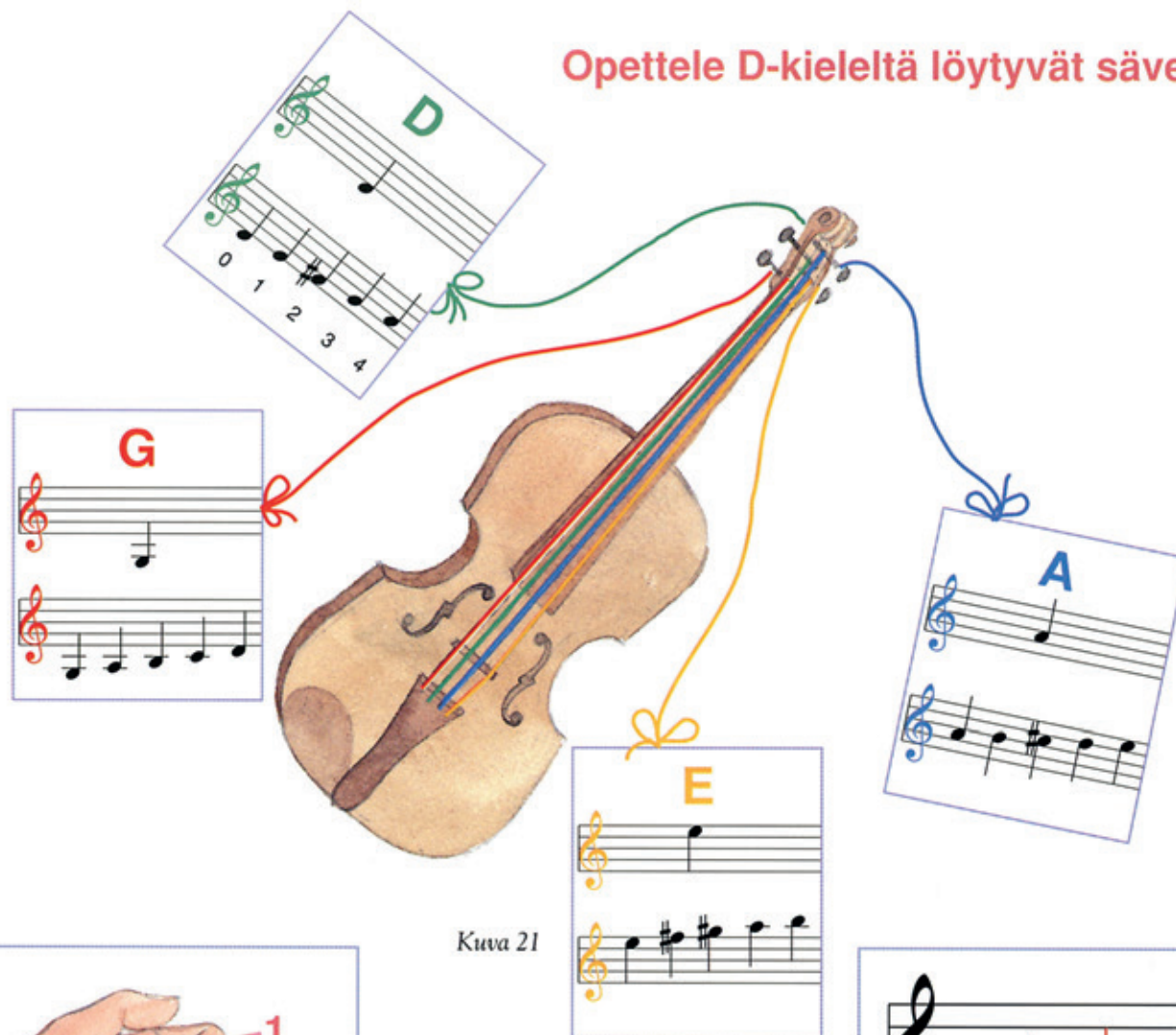
Selitä oppilaalle vasemman käden sormien numerointi (Kuva 20). Jokaista sormea on harjoitettava erikseen niin, että sormenpäät koskettavat kevyesti kieltä. Liikkeen on oltava rytmikäs, ja sormea nostetaan ja lasketaan ilman ääntä. Vasta tämän jälkeen sormet asetetaan oikeille kohdilleen otelaudalle. Kämmen ei saa taipua viulunkaulaa kohti.

Kynäantarttumisharjoituksia jatketaan yhä eri asennoissa. Pyydä oppilasta ottamaan kynä pöydältä, silmät kiinni ja varsinaisen jousen tapaan vaaka-asennosta. Harjoitus kehittää sormilihasten nopeaa orientoitumiskykyä jousella. Ranteen kierto-
liikkeiden harjoittelu puolestaan kehittää rannetta aktiiviseksi, mutta kyllin rennoksi. Näin ranteesta ei tule myöskään velttoa ja heikkoa. Tämän harjoituksen jälkeen ojennetaan oikeaa kättä edestakaisin kyynärpästä jousen liikkeen suuntaisesti.

Laula oppilaalle C-duurin kolme ensimmäistä säveltä ja taivuta hänen sormiaan kämmentä vasten jokaisen nuotin kohdalla. Jokainen sormi vastaa yhtä säveltä.

Selitä sekunti-intervalli oppilaalle kahtena vierekkäin olevana nuottina, esimerkiksi c-d, d-e jne. Edellisen harjoituksen tapaan asiaa voi selittää myös sormien avulla tai pianosta näyttämällä ja pianoa soittamalla.

9

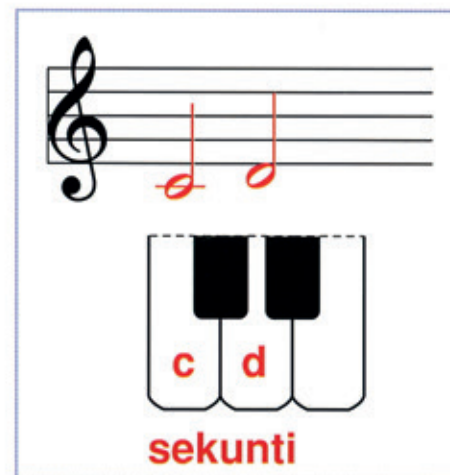

Kuva 21

Kuva 20
Opettele vasemman
käden sormien
numerointi.

Opettele D-kieleltä löytyvät sävelet.

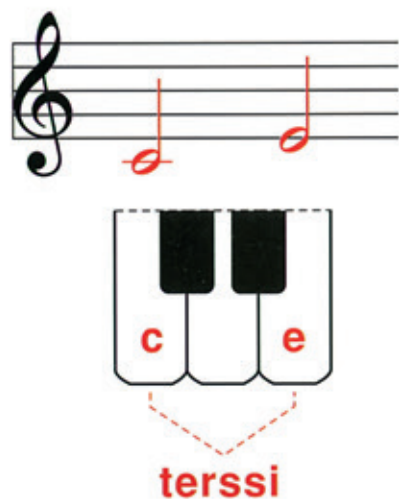

Kuva 22
Opettele
laskemaan ja nostamaan
1. sorme D-kielellä.

Kuva 23
Ota jousi samalla lailla kuin aiemmin
tartuit kynään. Tee pieni rengas
vasemman käden sormilla ja vedä
jouta tämän renkaan läpi.

**Opettele
laulamaan
terssi-intervalli.**

10

Opettajalle

Oppilaan pitää ottaa viulu olkapäälleen oikeaoppisesti. Ennen sormien laskemista otelaudalle pitää löytää juuri oppilaan kädelle sopiva viulun asento. Lyhytkätisten on pidettävä viulua hiukan enemmän oikealla, ja jos 4. sormi on lyhyt, pidetään myös kyynärpäätä sen verran enemmän oikealla, että 4. sormi asettuu vapaasti omalle paikalleen D-kielelle. Tällöin peukalo asettuu normaalia hiukan alemmaksi. Määrittele käden oikea asento asettamalla oppilaan sormet D-kielelle.

Sormia on pidettävä hieman D-kielen yläpuolella, ja aluksi kielelle lasketaan vain 1. sormi. Laske se alas oppilaan sormesta kiinni pitäen ja laske ääneen *yksi-kaksi*. Nosta sormi tämän jälkeen takaisin kielen yläpuolelle laskien *kolme-neljä*. Sorme ei saa nostaa liian korkealle.

Tämän jälkeen oppilas voi harjoitella itse sormen laskemista ja nostamista. Sorme ei saa painaa liikaa, ja sen on asetuttava niin, että sormenpään keskikohta koskettaa kieltä. Käsi ei saa olla jännittynyt. Muut sormet pidetään rentoina kielen yläpuolella (Kuva 22). Toistaiseksi harjoitus tehdään ilman ääntä.

Jos oppilas on oppinut tarttumaan kynään oikein, hän voi harjoitella myös jouseen tarttumista. Pidä jouta vaaka-asennossa. Oppilas voi laskea sormet jouselle samalla lailla kuin aiemmin kynän varrelle. Toistaiseksi käsi voidaan asettaa jousen kannasta hiukan keskemälle, ettei jousi tuntuisi liian raskaalta. Oppilas voi muodostaa vasemman käden peukalon ja keskisormen avulla jousen puuosan ja jouhien väliin pienen renkaan, jota myöten hän voi liikuttaa jouta. Oppilaan on pidettävä vasenta kättä paikallaan, ja oikealla kädellä hän voi liikuttaa jouta rennosti ylös ja alas samassa asennossa kuin myöhemmin soitettaessa viululla (Kuva 23). Toistaiseksi harjoituksessa käytetään vain jousen keskiosaa. Tämän harjoituksen myötä käsi tottuu siihen, että liikkeet ovat oikeat eikä käsi ole jännittynyt.

Selitä oppilaalle terssi-intervalli. Laula ja näytä intervalli oppilaan sormia taivuttamalla (c-d-e; c-e). Soita se myös pianolla niin, että oppilas näkee sen sijoittumisen koskettimilla.

Opettajalle

Kerrataan 1. sormen laskemista kielelle ja sen nostamista takaisin ylös. Sen jälkeen oppilaan on laskettava 1. sormi kielelle ja sitä nostamatta laskettava 2. sormi kokosävelaskelasentoon. Sitten hänen on laskettava myös 3. (aivan 2. sormen viereen) ja 4. sormi (kokosävelaskelasennossa; Kuva 24). Tämän jälkeen oppilaan on nostettava sormet ylös perätysten 4. sormesta alkaen. Harjoitus toistetaan monta kertaa ilman ääntä.

Oppilas voi kuljettaa joustaa hieman pidemmälle vasemman käden renkaassa sekä jousen kärkeen että kantaan päin, mutta aivan kantaan asti joustaa ei työnnetä.

Sormia taivutellen lauletaan sekunti- ja terssi-intervalleja. Selitä kvartti neljän sävelen (c-d-e-f) avulla ja näytä sama pianon koskettimilla ja sormia kämmentä vasten taivuttamalla (yksi sormi vastaa yhtä säveltä). *Jänis istui maassa* lauletaan ja soitetaan transponoiden eri sävellajeissa.

Tämän oppitunnin harjoitus on soitettava nuotteista vapaita kieliä näppäilemällä. Opetta oppilasta kääntämään vasemman käden kyynärpäätä eri asentoihin ("peräsinliike") eri kieliä soitettaessa. Kyynärpää on G-kieltä soitettaessa äärimmäisen oikealle ja D-kielillä hieman enemmän vasemmalle. A-kieltä soitettaessa kyynärpää on alaspäin pystysuorassa asennossa. Sitä käännetään vielä hieman vasempaan E-kieltä soitettaessa. Tätä harjoitusta toistetaan jokaisella oppitunnilla, kunnes oppilas osaa kyynärpään asennot virheettömästi.

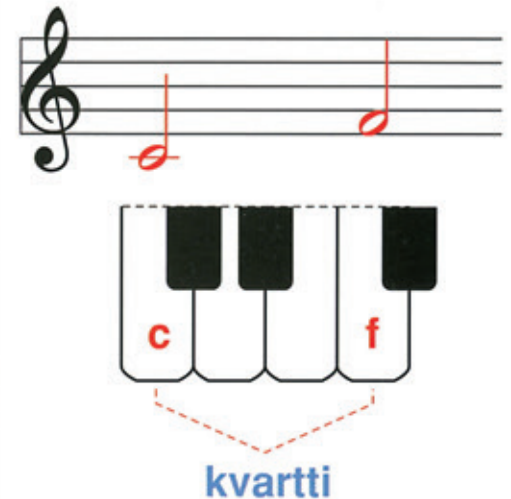
11

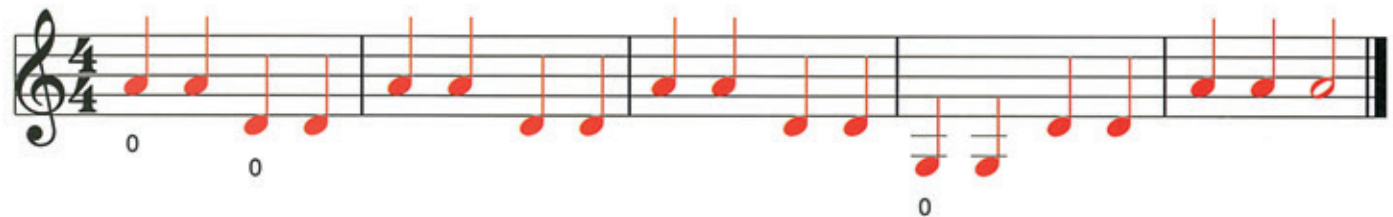
Kuva 24

Opettele laskemaan kaikki sormet oikein D-kielelle ja nostamaan ne ylös peräkkäin 4. sormesta alkaen.

Opettele laulamaan tämä intervalli.

**Soita harjoitus näppäillen.
Muista kääntää kyynärpäätä.**

1.

Laula tämä laulu.
Soita se sitten näppäillen.

2.

Laula *Satu meni saunaan* nuottien nimillä ja soita se sitten näppäillen.

Kaikki nämä nuotit voit soittaa D-kielellä.

Sormien asetuttua kielille oikein voidaan aloittaa myös pizzicato-soittaminen. Oppilaan korvan virittymiseksi oikeaan sävellajiin lauletaan ensin *Satu meni saunaan* D-duurissa.

Aluksi soitetään ensimmäinen harjoitus vapaasta kielestä aloittaen näppäilemällä. Jokainen sävel toistetaan kaksi kertaa. Tässä harjoituksessa käytetään vain 1., 2. ja 3. sormea. Tehtävä lauletaan ja kun se tunnistetaan *Hiirulainen*-lauluksi, se soitetään uudelleen. Osoita kynällä jokaista nuottia, jotta oppilas vähitellen tottuu soittamaan nuoteista.

Jousen liikkeitä vasemman käden renkaalla harjoitellaan jousen eri osilla: *yksi-kaksi* = koko jousi, *kolme-neljä* = kaksi pientä liikkettä jousen kärjellä, sitten taas koko jousella jne. (harjoituksen rytmi ♩ ♩ ♩ ♩). Harjoitusta toistetaan.

Satu meni saunaan lauletaan D-duurissa ja mieluiten nuoteista, jotta oppilas tottuisi huomaamaan jokaisen sävelen ja sen kirjoitusasun välisen yhteyden. Kappaleessa soitetään pizzicatona kaikkia neljää sormea käyttäen. Sitä on syytä laulaa ennen soittamista, jotta oppilaan korva tottuisi erottamaan sävelpuhtauden mahdollisimman tarkkaan.

Opettajalle

13

Tehdään jousiharjoitus, jossa sitä liikutetaan vasemman käden renkaassa. Jos harjoitus on onnistunut, asetetaan jousi kielelle. Jousen keskiosan tulee asetua kielelle, ja oppilaalle on selitettävä, että kaikkien jouhien on oltava kielellä ja puuosan hieman ulospäin kallellaan (Kuva 25). Jousta liikutetaan lyhyin vedoin edestakaisin, mutta ei liian hitaasti. Joka vedolla lasketaan kahteen, ja voit auttaa oppilasta, jos jousi alkaa valua oikeasta asennostaan. Oppilas ei saa pitää joustia ilmassa ilman tukea, koska se pilaa hyvät jousikäden asennot ja aiheuttaa jännitystä. Aseta jousi aluksi oppilaan puolesta kielelle, jotta tämä voi tarttua siihen tuettuna. Myöhemmin oppilas oppii asettamaan jousen kielelle itse.

Opetta oppilasta laskemaan sormet A-kielelle ja soittamaan harjoitus näppäillen. Toisen kerran harjoitus soitetään nuoteista. Oppilaan on opeteltava A-kielen nuotit. *Satu meni saunaan* soitetään myös A-kielellä 4. sormea käyttäen.

Kuva 25

Aseta jousi kielille. Tarkista, piteletkö joustia oikein. Vedä sitten joustia sen keskiosalla edestakaisin A-kielellä.

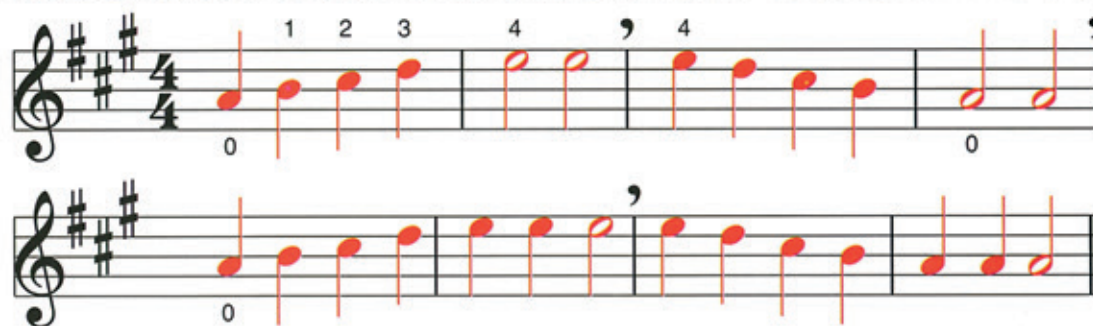
Tässä kaksi uutta säveltä:

1. Näppäile A-kieltä ja laula a-sävelestä aloittaen tämä laulu. Soita se näppäillen A-kielellä.

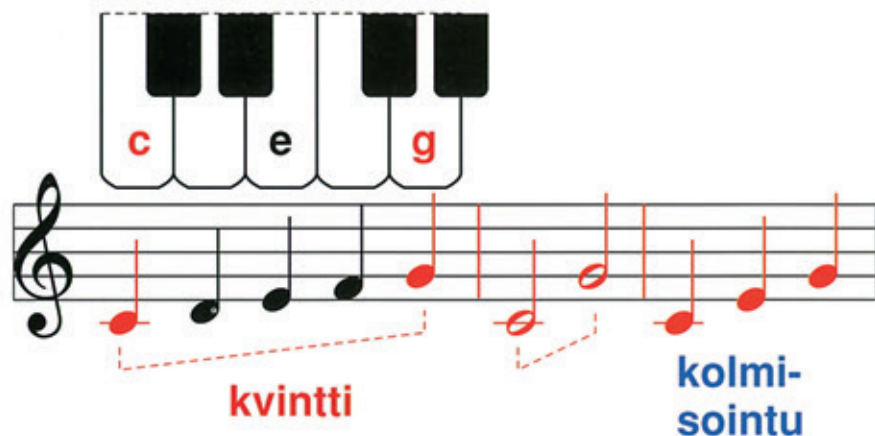
2. Laula *Satu meni saunaan* a-sävelestä aloittaen. Soita sama A-kielellä.

Kaikki nämä nuotit voit soittaa A-kielellä.

1.

Harjoittele kvintin ja kolmisoinnun c-e-g laulamista:

2.

Soita tämä harjoitus jousella.

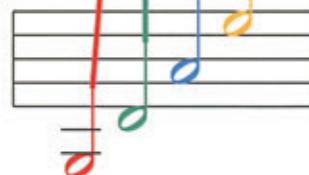
3.

Soita jousella kahta kieltä samaan aikaan.

14

Viulu viritetään kvintteihin.

Opettajalle

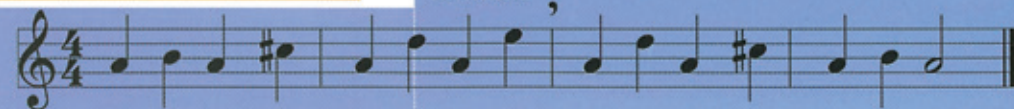
Vasemman käden harjoituksissa pitää kiinnittää huomiota siihen, että oppilas laskee sormet kielelle oikein. Erityisesti 4. sormea pitää tarkkailla, jotta se ei koukistuisi otelautaa kohti tai asettuisi liian loivasti kielelle. Kieltä pitää painaa sormenpään keskiosalla ja sormen tulee olla ensimmäisestä nivelestään pyöreästi taivutettu. Jokaisen sormen laskemista ja nostamista harjoitellaan ilman nuotteja sivun alareunassa olevan esimerkin mukaisesti.

Sormia ei saa nostaa liian korkealle, vaan ne on lepoasennossakin pidettävä lähellä kieltä.

Kerrataan *Satu meni saunaan* -laulun soittamista pizzicatona D- ja A-kielellä ja myös pianon säestämänä.

Oikean käden harjoittaminen aloitetaan tutulla rengasharjoituksella. Vasta sen jälkeen jouta liikutetaan D- ja A-kielellä.

Laulaminen aloitetaan muiden tuntien tapaan tapaillemalla c-säveltä muistista. Tämän jälkeen kerrataan jo opittuja intervaleja mm. tunnistustehtävien avulla ja niitä myös lauletaan. Näytä oppilaalle kvintti-intervalli (c-g). Selitä se myös pianon koskettimia ja sormia apuna käyttäen sekä laulaen. Jotta oppilas ymmärtäisi, että viulu viritetään kvintteihin, hänen on toistettava intervallin äärimmäiset sävelet laulamalla ja tuttuun tapaan sormia taivuttamalla.

Opettajalle

Selitä oppilaalle, mitä tarkoittavat jousen kanta ja kärki sekä veto- ja työntöjousi-merkinnät. Jousenjakoharjoitus tehdään aluksi tutun rengasharjoituksen avulla ja myöhemmin kielillä. Aseta jousi oppilaan puolesta kielelle. Oppilas tarttuu siihen ja soittaa harjoituksen nuoteista D- ja A-kielillä. Tarkista, että jousi liikkuu tallan suuntaisesti ja että ranne taipuu oikein (Kuvat 26 ja 27).

Oppitunnilla kerrataan jälleen opittuja intervaleja.

15

Kuva 26

Ranteen asento on tällainen, kun jousi on vedetty kärkeen saakka.

Kuva 27

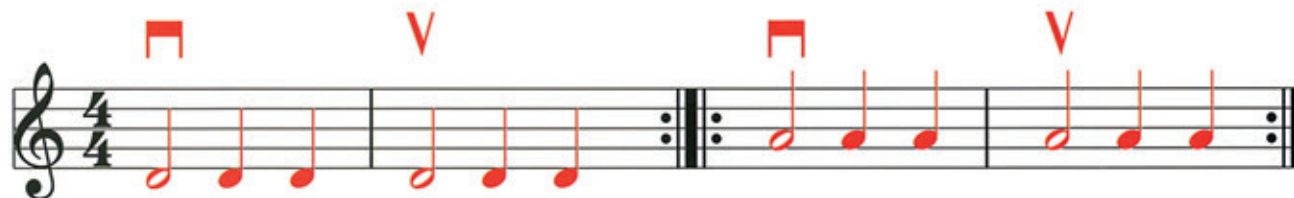
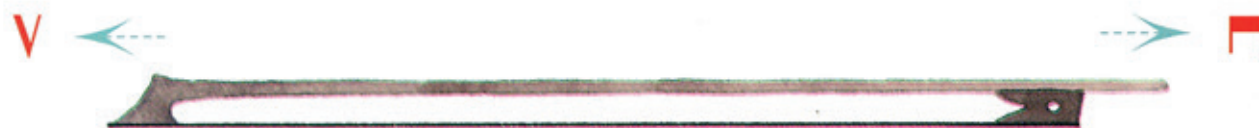
Tällainen on ranteen asento, kun jousi on työnnetty kantaan asti.

Työntöjousi

Tämä merkki tarkoittaa, että jouta **työnnetään**.

Vetojousi

Tämä merkki tarkoittaa, että jouta **vedetään**.

Tässä harjoituksessa opetellaan jousenjakoa. Jokaisessa tahdissa ensimmäistä ääntä soittaessa käytetään koko jouta. Lyhyempiä ääniä soittaessa käytetään vain puolta jouta. Katso, että ranteesi on oikeassa asennossa.

Soita ensimmäinen harjoitus D-kielellä ja toinen A-kielellä näppäillen.

Sormia ei pidä nostaa liian korkealle, vaan ne täytyy pitää aivan kielen lähellä.

Laula seuraava laulu ja soita se sitten näppäillen D-kielellä.
Alla on sama laulu A-kielellä.

Pikku viulisti

Minä soitan viulullani tämän pikku kappaleen.

Opetta oppilasta tekemään jokaisella sormella vuorotellen pieniä liukuvia liikkeitä kielellä. Käden ei pidä kuitenkaan liikkua paikaltaan eikä ranteen asennon muuttua.

Kerro, että liikuttaessa sormea kielellä alaspäin (kohti kierukkaa) sävelkorkeus madaltuu ja liikuttaessa sitä puolestaan soittajaan itseensä päin ääni muuttuu korkeammaksi. Soita itse oppilaalle malliksi sormea kielellä liikuttaen ja pyydä oppilasta kertomaan, milloin ääni on matalampi ja milloin korkeampi. Tämä liukuvan liikkeen ja näin sävelkorkeuden muuttumisen opettaminen on tärkeää, jotta oppilas voisi itse korjata intonaatiotaan.

Pizzicatona soitettavissa harjoituksissa opetellaan sormien laskemista D- ja A-kielelle itsenäisesti. *Pikku viulisti* soitetaan ensin pianolla. Sen jälkeen opetellaan sanat, ja oppilas saa laulaa samalla tahtia viitaten neljäsosina ylös ja alas. Laulu soitetaan D- ja A-kielellä pizzicatona. Uutena asiana tässä laulussa on kahden sormen nostaminen kieleltä samanaikaisesti.

Jousen liikettä harjoitellaan D-, A- ja E-kielellä. Äänen tulee olla puhdas ja liikkeen tarkasti neljäsosien rytmiä noudattava.

Oppitunnin aluksi oppilaan on laulettava kolmisointu muistista. Tämän jälkeen hänen on laulettava kaikki opitut intervallit c_1 -sävelestä alkaen ja ilman opettajan apua. Oppilaan on myös tunnistettava opettajan soittamia intervaleja ja laulettava niitä opettajan perässä.

Jaakko-kulta soitetaan oppilaalle pianolla. Kappale lauletaan sanoin nuoteista ja samaan aikaan kädellä tahtia viitaten (neljäsosanuottien tahdissa ylös ja alas). Kappale soitetaan myös pizzicatona D- ja A-kielellä.

Oppitunnilla tulisi kerrata aiemmin opittua sormien itsenäistä laskemista otelaudalle.

Soitetaan jousella vapaata D-, A- ja E-kieltä, myös kahta kieltä samanaikaisesti.

Laula *Jaakko-kulta* ja soita se D-kielellä.

Jaakko-kulta

1.

Jaakko-kulta, Jaakko-kulta, herää jo, herää jo.
Kellot soivat, kellot soivat, pium, paum, poum, pium, paum, poum.

Soita *Jaakko-kulta* myös A-kielellä.

2.

18

Tähän saakka oppilas on soittanut kolmisointuja D- ja A-kielellä joutumatta tekemisiin nuottien korotusten kanssa. Tämä sormien asento on helppo omaksua, ja se sitä paitsi mahdollistaa heti varsinaisten laulujen soittamisen.

C-duurissa soittaminen on aloittelevalla viulistilla vaikeaa, mutta tässä vaiheessa, kun on totuteltu jo hiukan otelautaan, voidaan C-duuria aivan hyvin käyttää. Tässä sävellajissa myös puolissävelaskeleiden opiminen on helpompaa. Lauletaan yhden oktaavin laajuinen C-duuriasteikko (c_1 - c_2). Näytä pianon koskettimilta, ettei e- ja f-sävelen sekä h- ja c-sävelen välissä ole mus-
taa kosketinta. Oppilaan on hyvä opetella nämä ulkoa.

Soitetaan *Hiirulainen* C-duurissa niin, että kappaleen aloittava ja lopettava c-sävel lauletaan, mutta muut sävelet soitetaan näppäillen.

Kertaa jousiharjoituksia vapailla kielillä.

Jos oppilas on oppinut liikuttamaan jousto oikein vapailla kielillä, voidaan nyt yhdistää vasemman ja oikean käden toiminnot helpolla sivun yläreunassa olevalla harjoituksella. Opettajan on seurattava tarkkaan, että jousen liikkeet ja sormien laskeminen kielelle tapahtuu samanaikaisesti. Tehtävässä käytetään vain jousen keskiosaa.

Tipuset-laulua harjoitetaan oppilaan 1. ja 2. sormen puolissävelaskelasennon vahvistamiseksi. Ensin kappale soitetaan pianolla ja sen jälkeen lauletaan sanoin ja nuottien nimillä. Samaan aikaan oppilas voi viitata kädellä tahtia neljäsosanuottien aikavoin. Kun kappale on korvakuulolta tuttu, se voidaan soittaa pizzicatona.

Oppilas on totutettava etsimään oikea aloitusääni vapaan kielen avulla. Ensin näppäillään useita kertoja d- ja e-nuotteja, kunnes intervalli on puhdas. Oppilaan soittaessa on syytä vielä muistuttaa puolissävelaskeleesta.

Kun pizzicato-soitto on puhdasta ja täsmällistä, voi oppilas soittaa kappaleen jousella. Jousenjako on kiinnitettävä huomiota: puolinuoteilla on käytettävä jousto enemmän kuin neljäsosanuoteilla.

Soita tämä tehtävä ensin näppäillen ja sitten jousella.

Laula *Tipuset* ensin sanoin ja sitten nuottien nimillä. Viittaa tahtia neljäsosarytmissä. Soita laulu näppäillen, mutta hae aluksi ensimmäinen ääni vapaan D-kielen avulla. Muista puolissävelaskel!

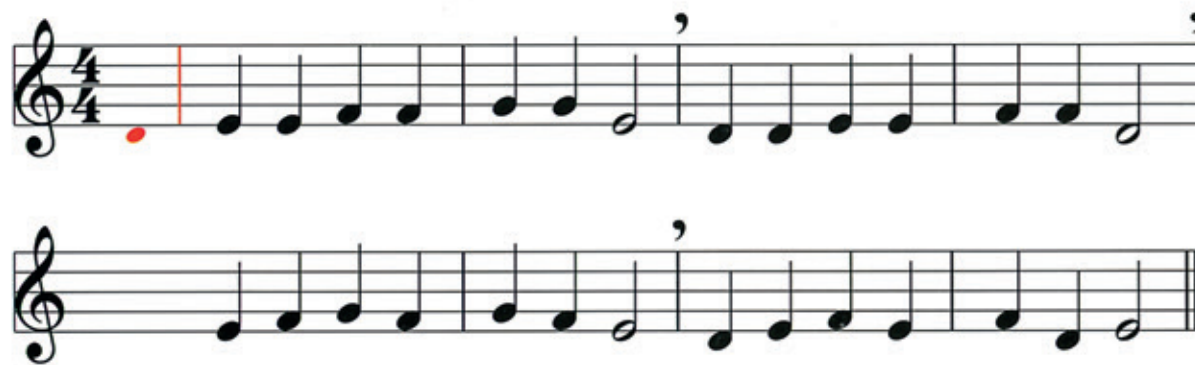

Tipuset

Piipittää tipusein, kotkottaa kanasein:
"Pipapipa pipapii, kikakika kikakii!"

Nuku, nukkeni

Nuku, nuku, nukkeni, olen sinun äitisi.
Sulje pienet silmäsi, kaunis olkoon unesi.

**Soita *Nuku, nukkeni* hiljaa ja rauhallisesti ja jousella nykimättä.
Laula se sekä sanoin että nuottien nimillä.
Viittaa myös kädellä tahtia.
Soita kappale näppäillen ja
sen jälkeen jousella.**

20

Opettajalle

Kerrataan edellisellä oppitunnilla opitut puolisävelaskeleet. Tällä tunnilla opetellaan 3. sormen laskeminen kokosävelaskeleen päähän 2. sormesta. 4. sormeä pitää tarkkailla, ettei se pääse koukistumaan sisäänpäin kohti kämmentä, vaan pysyy kielten yläpuolella.

Tätä harjoitellaan *Nuku, nukkeni*-laulun avulla. Kappale harjoitellaan oppilaalle annettujen ohjeiden mukaisesti. Viululla soitettaessa on syytä vielä korostaa, että oikea aloitussävel pitää hakea vapaan kielten avulla. Tällä on suuri merkitys oppilaan sävelkorvan tarkkuuden kannalta. Ennen kuin kappale soitetaan jousella, pitää pizzicato-soiton onnistua hyvin. Sormien tulee asettua paikoilleen vaivattomasti ja oikeisiin asentoihin.

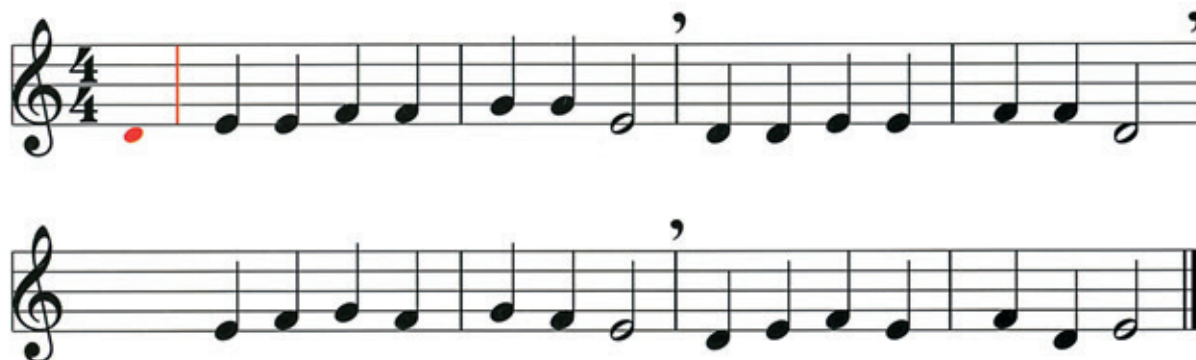
Jousenjako on yhä kiinnitettävä huomiota. Puolinuottia soitettaessa jousia käytetään enemmän kuin neljäsosia soitettaessa. Opetellaan myös jousen pehmeää kääntämistä.

Tällä oppitunnilla opetellaan laulu, jonka soittamisessa käytetään kaikkia neljää sormea. Yhteys vanhojen ja uusien asioiden välillä löydetään jälleen kertamalla edellisen tunnin materiaali.

Rumpalissa pitää edellisen oppitunnin laulun tavoin kiinnittää oppilaan huomio kappaleen luonteeseen ja dynamiikkaan. Kappaleeseen perehdytään samoin kuin edellisiiinkin: ensin lauletaan se sanoilla ja nuottien nimillä ja soitetaan pizzicatona ja jousella. 4. sormi ei saa kieleltä nostettaessa koukistua kämmentä kohti, vaan sen on pysyttävä luontevasti kielen päällä.

Kun oppilas soittaa epäpuhtaasti, älä korjaa säveliä hänen puolesta. Oppilaan on keskeytettävä, kokeiltava uudelleen, etsittävä väärin soittamansa nuotti ja korjattava se itse. Hänen on koko ajan kuunneltava tarkasti omaa soittoaan. Jos virhettä ei voi korjata kesken kappaleen, aloitetaan alusta.

Rumpali

Rumpali se rummuttaa, kapuloilla paukuttaa.
Lapsia se naurattaa, tanssittaa ja laulattaa.

**Laula reipas *Rumpali* kädellä rytmiä viitaten.
Soita se sitten ensin näppäillen ja sitten jousella.
Älä unohda puolisävelaskeleita.**

Kaikki tämän tunnin laulut olet soittanut jo aiemmin D-kielellä.
Nyt ne on kirjoitettu A-kielellä soitettaviksi.
Näytä nuoteista puolisävelaskeleet ja kerro,
minkä nimisiä nämä nuotit ovat.

22

Opettajalle

Tämän oppitunnin aluksi oppilaalta kysytään, mitkä puolisävelaskeleet hän tuntee. Sen jälkeen kerrataan edellisen tunnin asiat. Oppilaalle on syytä korostaa, että D-kielellä soitettaviksi kirjoitetuissa lauluissa toistuu vain toinen aiemmin opituista puolisävelaskeleista (e-f).

Tällä tunnilla oppilas tutustuu toiseen puolisävelaskeleeseen, nyt A-kielellä (h-c). Oppilaan pitää näyttää puolisävelaskeleiden sijainti nuotiviivastolla.

Kappaleiden aloitussävelet etsitään vapaalta kieleltä, ja kappaleet soitetaan ensin pizzicatona ja sitten jousella.

Soita laulut A-kielellä.

Etsi aloitussävel vapaalta kieleltä ja soita sitten näppäillen ja jousella.

1.

2.

3.

Selitä oppilaalle, että korotusmerkki korottaa nuottia puolisävelaskeleen verran. Harjoiteltaessa kirjoittamaan tätä merkkiä on hyvä keino piirtää piste f-sävelen eteen ja pyytää oppilasta aitaamaan se joka puolelta. Korotusmerkkiä voi myös verrata mm. vinossa oleviin tikapuihin.

Korotusmerkin tärkeyttä voidaan tähdentää oppilaalle esimerkiksi pyytämällä häntä soittamaan soittamalla *Hiirulainen* pianolla C-duurissa ilman korotusta ja heti perään D-duurissa oikein korotuksin. Sen jälkeen oppilas voi soittaa viululla yllä kuvattua harjoitusta, jossa on vuoroin korotettuja ja korottamattomia säveliä - siis sormet vuorotellen vierekkäin ja kaukana toisistaan. Korotusmerkin välttämättömyys tähdentyy oppilaalle myös soittamalla *Hiirulainen*-laulua D-kielellä sekä korotetuin että korottamattomin sävelin. Laulu opetellaan ulkoa.

Korotusmerkki

Korotusmerkillä korotetaan nuottia puolen sävelaskeleen verran.

Korotusmerkki kirjoitetaan nuottiviivastolle näin: piirretään hieman kallellaan oleva ruutu, joka on korotettavan nuotin edessä. Ensimmäinen korotettu sävel on nimeltään **fis**. Se on **korotettu f**-sävel.

Puolisävelaskel

ilman korotusmerkkiä - sormet vierekkäin

Kokosävelaskel

korotusmerkki - sormet kaukana toisistaan

Soita nämä harjoitukset moneen kertaan.

1. Älä nosta 1. sormea.

2. Tämä laulu kuulostaa jotenkin oudolta. Siitä puuttuu korotusmerkki.

3. Soita äskeinen laulu nyt, kun korotusmerkki on kohdallaan.

Kerro, mikä on ensimmäinen korotus ja minkä nuotin se korottaa. Mikä on korotetun nuotin nimi? Kirjoita tämä nuotti viivastolle.

24

Opettajalle

Pyydä oppilasta selittämään omin sanoin, mikä on korotusmerkki. Hänen pitää osata soittaa edellisen tunnin laulu ulkoa, ja nyt häntä pyydetään kirjoittamaan se nuottiviivastolle nuotteihin katsomatta. Tämä kirjoitustehtävä osoittaa, mitä oppilas on omaksunut ja mitkä asiat tuottavat hänelle vaikeuksia.

Useimmiten oppilas unohtaa tahtiviivan tai tekee virheitä nuottien aika-arvoissa. Jos näin käy, pyydä oppilasta laulamaan kappale uudelleen tarkkaan tahtia viitaten. Tämä yleensä parantaa oppilaan kykyä kirjoittaa ja arvioida aika-arvot oikein.

Polkan tarkoituksena on opettaa muistamaan fis-sävel. Kappale pitää laulaa nuottien nimillä samalla tahtia viitaten. Voit muistuttaa oppilasta siitä, että hän joutuu seuraavaksi kirjoittamaan laulun ulkomuistista viivastolle - tämä on omiaan saamaan hänet hyvin tarkkaavaiseksi. Kirjoitustehtävän jälkeen *Polkka* soitetaan sekä näppäillen että jousella.

Laula *Polkka* nuottien nimillä ja samalla tahtia viitaten. Soita se näppäillen ja jousella. Muista, että korotettu f-nuotti on nimeltään **fis**.

Polkka

Tule vaan, ystäväin, kädet pannaan yhteen näin.
Leikitään, loikitaan, polkan tahtiin tanssitaan.

Selitä oppilaalle toinen korotus (c-cis).
Oppilaan pitää kirjoittaa molemmat oppimansa korotusmerkit viivastolle f- ja c-nuotin eteen.

Molemmat harjoitukset soitetaan A-kielellä sekä pizzicatona että jousella.

Jos oppilas on täysin omaksunut ensimmäisen korotusmerkin periaatteet, on tämä toinenkin helppo oppia.

Toinen korotus

Tässä on toinen korotusmerkki.
Se korottaa c-sävelen.

Korotettu c on nimeltään **cis**.

Puolisävelaskel

Sormet vierekkäin

Kokosävelaskel

Sormet kaukana toisistaan

1. Soita tämä harjoitus A-kielellä ensin ilman korotuksia ja sitten korotuksin. Korotetun sävelen jälkeen 3. sormi asetetaan aivan 2. sormen viereen. Älä nosta 1. sormea!

2. Soita tämä tuttu laulu A-kielellä, mutta merkitse ensin kynällä kaikki puolisävelaskeleet, jotka pitää soittaa sormet lähekkäin.

Soita harjoitukset 1-2 ensin näppäillen ja sitten jousella.

1.

Sormia ei nosteta pois.

Sormet nostetaan yksitellen ylös.

2.

Aseta kielelle vain numeroidut sormet. Pidä muut sormet kielen yläpuolella.

Opettele *Lelujen talo* -laulun sanat. Laula se sitten sanoin ja nuottien nimiä käyttäen, samalla myös tah-tia viitaten. Soita kappale ensin näppäillen ja sen jälkeen jousella. Opettele laulu ulkoa.

Lelujen talo

Syksyn tullen kerrostalon leikkikalut rakentaa.
Siellä sitten talven yli aikovat ne asustaa.

26

Opettajalle

Lelujen talo valmentaa oppilasta omaksumaan asteikkoja ja kolmisointuja. Laulu opetellaan normaaliin tapaan (lauletaan sanoin ja nuottien nimillä; soitetaan pizzicatona ja jousella).

Ensimmäisessä harjoituksessa pitää kiinnittää huomiota siihen, että oppilas ei nosta muita sormia laskiessaan 4. sormea. Toisessa harjoituksessa puolestaan pitää tarkkailla, että 2. ja 4. sormi asettuvat kielelle oikein, ja kolmisointua soitettaessa ilman 3. sormea.

Lelujen talo -laulussa esiintyvää kolmisointua täytyy harjoitella erikseen (tahti 4).

Opettajalle

27

Tähän saakka on soitettu vain yhdellä kielellä kerrallaan. Nyt D-duuri-asteikon myötä soitetaan sekä D- että A-kielet samassa tehtävässä. Eniten oppilaalle tuottaa vaikeuksia vaihtaminen takaisin A-kieleltä D-kielelle: siksi vaihtoa harjoitellaankin vielä tässä vaiheessa vapaan kielien eikä 4. sormen kautta. Myös 3. sormen osuminen kohdalleen on aluksi vaikeaa, joten tätä varten on oma harjoitus, jota on syytä toistaa monta kertaa.

Oppilaan on kiinnitettävä huomiota siihen, että D-kielelle siirryttäessä kyynärpäätä on käännettävä hieman oikealle.

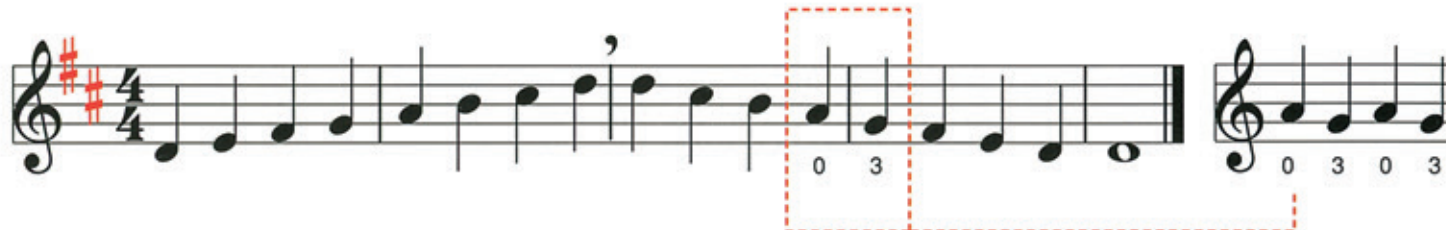
Kolmisoinnun opettelemisessa pätevät samat säännöt.

Niin asteikko kuin kolmisointukin opetellaan ensin pizzicatona ja vasta sitten jousella. Asteikko pitää opetella seuraavaksi tunniksi ulkoa.

Lelujen talo opetellaan A-kielellä ja ilman nuotteja. Sormien asento on samanlainen kuin D-kielellä soitettaessa.

Tämä asteikko on D-duuri.

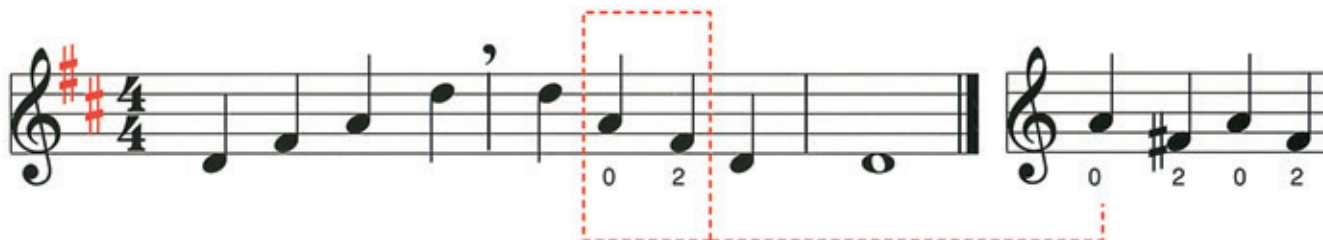
Siinä on kaksi korotettua säveltä, **fis** ja **cis**.

1.

Opettele kieleltä toiselle vaihtamista. Muista kääntää kyynärpäätä.

Kolmisointu

2.

Harjoittele myös tämä vaihto erikseen.

Mihin sävellajiin tämä laulu on kirjoitettu?

Katso, montako korotusmerkkiä viuluavaimen vieressä on. Niiden lukumäärästä tiedät sävellajin.

Laula ensin sanoin ja nuottien nimillä tahtia kädellä viitaten. Soita sitten aluksi näppäillen ja sen jälkeen jousella.

Pieni kissanpoikanen

Aksel Törnudd

Pieni kissanpoikanen katsoi sillan reikiin,
hiiri, kuules hiironen, tule tänne leikkiin!

Kun soitat tätä
harjoitusta, jousi ei
saa nykiä, vaan
sen tulee liikkua
sulavasti.

Oppitunti aloitetaan kertaamalla D-duuriasteikkoa korotusmerkkeineen, joiden lukumäärän ja sijainnin pitäisi olla oppilaalle jo tuttuja. Asteikkoa soitetaan sekä pizzicatona että jousella. Selitä oppilaalle, että korotusmerkkejä ei tarvitse aina kirjoittaa nuottien eteen, vaan että ne voivat olla myös nuottiavaimen jälkeen kappaleen alussa. Tämän oppiminen vaatii oppilaalta luonnollisesti suurta tarkkaavaisuutta ja runsasta harjoittelua. Uusiin kappaleisiin perehdyttäessä onkin hyvä, jos oppilas ensimmäiseksi merkitsee kynällä korotettavat sävelet.

Pieni kissanpoikanen harjoitellaan tuttuun tapaan laulaen, tahtia viitaten ja soittaen. Laulussa ei sinänsä tule uusia asioita, mutta se tekee D-duuriasteikon entistä tutummaksi.

Pienen harjoituksen tarkoituksena on totuttaa oppilas kielten vaihtamiseen. Harjoitus soitetaan vapailla kielillä.

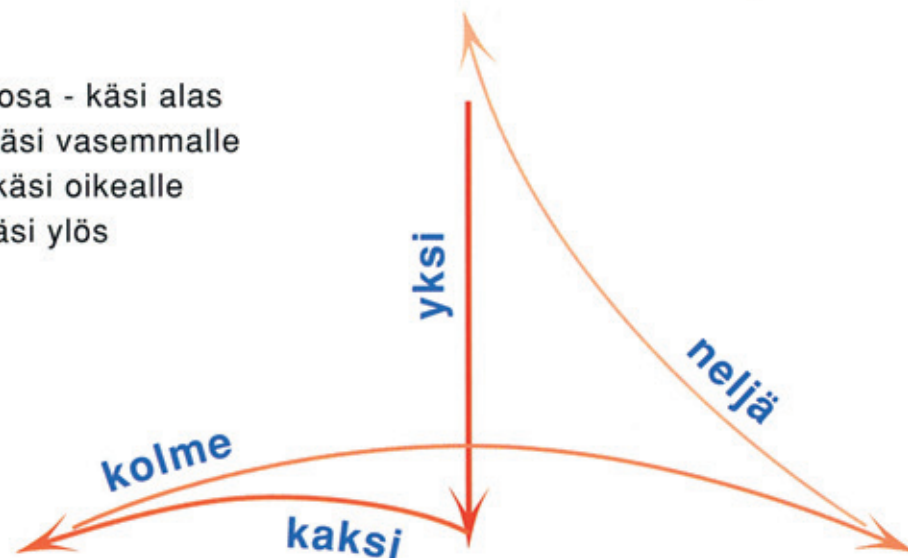
Oppitunnin aluksi kerrataan D-duuri-asteikkoa ja -kolmisointua. Pieni kissanpoikanen soitetaan ulkoa.

Opetta oppilaalle 4/4-tahtilajissa viittaaminen kuvan tapaan. Opetta ensin pelkät käden liikkeet samalla laskien. Tämän jälkeen lauletaan kokonuottiharjoitus. Oppilaalle pitää selittää, että kokonuotti on neljän neljäsosan mittainen, ja oppilasta pitää auttaa aluksi laskemisessa. Kun tämä periaate on selvä ja kokonuottiharjoitus on opittu, hän voi tehdä seuraavan harjoituksen, jossa on sekaisin koko- ja puolinuotteja. Hänen pitää harjoitella tehtäviä myös kotona.

Korostettakoon, että näitä harjoituksia ei soiteta lainkaan, vaan ne lauletaan.

Opettele viittaamaan 4/4-tahtilajissa.

Ensimmäinen neljäsosa - käsi alas
Toinen neljäsosa - käsi vasemmalle
Kolmas neljäsosa - käsi oikealle
Neljäs neljäsosa - käsi ylös

1.

Viittaa kädellä nämä kokonuotit neljänä neljäsosanuottina mallin mukaan.

2.

Viittaa myös nämä nuotit.

Näissä kahdessa harjoituksessa sinun pitää käyttää kaikkia neljää sormea. Älä nosta sormia kieleltä liian korkealle.

1.

2.

Missä sävellajissa seuraava *Tikka*-laulu on? Laske korotusmerkit ja katso, mitä säveliä ne korottavat. Laula kappale sitten sanoin ja nuottien nimillä. Viittaa tahtia neljään edellisellä tunnilla oppimallasi tavalla. Soita laulu näppäillen ja jousella. Mitä uutta on *Tikka*-laulussa?

Tikka

Tikin takin tikka hakkaa puuta nokallansa,
viepä pienet poikansakin työhön muassansa.

3. Harjoittele kielenvaihtoa.

Kahden ensimmäisen harjoituksen tavoitteena on opettaa sormien itsenäistä laskemista kielelle ja toisaalta pitää kiinnittää huomiota sävelpuhtauteen.

Harjoitukset lauletaan aluksi nuottien nimillä, ja oppilaan on tunnistettava myös intervallit (d-e = sekunti, d-fis = terssi jne.). Tämän jälkeen tehtävät 1-2 soitetaan D- ja A-kielellä.

Tikka-laulussa on kaksi uutta asiaa. Ensiksikin opetellaan 3. sormen laskemista oikealle kohdalleen vapaalle kielelle ilman 1. ja 2. sormen apua. Toiseksi laulussa opetellaan kieleltä toiselle siirtymistä A-kielen 1. sormelta D-kielen 3. sormelle. Kielenvaihtoa harjoitellaan erikseen.

Tikka lauletaan ja soitetaan aiemmista oppitunneista tutulla tavalla. Lisäksi viitataan tahtia edellisellä oppitunnilla opitulla tavalla.

Oppilaan jousen sujuva liikkuminen on syytä tarkistaa joka tunnilla vapaita kieliä soittaen. Näin myös äänen laadun kehittyminen on kuultavissa.

Tunnin aluksi soitetaan jälleen D-duuriasteikko, ja sen korotusmerkit analysoidaan aiempien tuntien tapaan. Edellinen tunti kerrataan kokonaan.

Hämähämähäkki lauletaan nuottien nimillä kädellä tahtia viitaten ja lauletaan sen varsinaisin sanoin. Kappale soimitaan pizzicatona ja jousella. Opetellaan myös aivan uusi sormien asento fis-d, jossa 3. sormi lasketaan aivan 2. sormen viereen eri kielelle.

Mikä on tämän laulun sävellaji?

Laske korotusmerkit ja kerro, mitkä sävelet ne korottavat.

Laula *Hämähämähäkki* sanoin ja nuottien nimillä 4/4-tahtia kädellä viitaten.

Soita laulu näppäillen ja jousella.

Hämähämähäkki

Hämähämähäkki kiipes langalle, sade tuli rankka, hämähäkin vei,
aurinko armas kuivas satehen. Hämähämähäkki kiipes uudelleen.

Soita tämä harjoitus.

Opettele *Jäniksen* sanat ja laula kappale.
Laula sama myös nuottien nimillä ja
viittaa samalla kädellä tahtia.

Soita kappale näppäillen ja jousella.
Etsi oikea aloitussävel vapaalta D-kieleltä
näppäillen sävelet d, e, fis, g ja a.
Kaikkien sävelten on oltava puhtaita.

Kun olet löytänyt a-sävelen D-kieleltä 4. sormella,
vertaa sitä vapaana soivaan A-kieleen.
Sävelten pitäisi kuulostaa samankorkuisilta.

Jänis

Aksel Törnudd

Jänöjussi kuusen alla istuu miellä uljahalla,
viiksiänsä pyyhkien, korvat pystyyn nostaen.

32

Opettajalle

Ennen *Jäniksen* opettelua kerrataan D-duuriasteikko kolmisointuineen ja *Hämähäkki* nuotien nimillä laulaen ja neljään kädellä viitaten.

Jänis-laulussa opetellaan 4. sormen paikoilleen laskeminen heti kappaleen alussa. Jos oppilaalla on vaikeuksia kvintti-intervallin kuulemisessa, laulun aloitusta voidaan helpottaa soittamalla kappaleeseen ennen *Jänistä* merkityt nuotit pizzicatona. Mikäli ongelmia ei ole kvintin kuulemisessa, alkusävel voidaan etsiä näppäilemällä suoraan vapaata D-kieltä ja sen jälkeen suoraan 4. sormen a-säveltä. Käytettiin kumpaa tapaa tahansa, pitää etsityn sävelen puhtautta verrata vapaaseen A-kieleen. Jälleen on syytä korostaa oppilaan omaa kykyä kontrolloida soittonsa puhtautta.

Yhä vielä tunti aloitetaan kappaleen sävellajin ja etumerkkien analysoimisella: useaan kertaan kerrattuina ne jäävät oppilaan mieleen paremmin.

Pajalaulu lauletaan ja soitetaan jo entuudestaan tuttuun tapaan, ja laulettaessa viitataan kädellä rytmiä. Tämän laulun avulla harjoitetaan yhä 4. sormen oikeaa asettumista kielelle.

Erikseen harjoiteltava kohta on merkitty nuottiin katkoviivalla. Tarkoitus on, että 2. sormea ei nosteta kieleltä ennen kuin 3. sormi on asettunut paikoilleen.

Mikä on *Pajalaulun* sävellaji?
Mitkä sävelet on korotettu?
Laula kappale nuottien nimillä ja sen varsinaisin sanoin ja viittaa samalla kädellä tahtia.

Ennen kuin soitat kappaleen, etsi sen aloitussävel D-kieleltä.
Soita *Pajalaulu* näppäillen ja jousella.
Opettele kappale kotona ulkoa.

Opettele soittamaan nämä eri kielillä olevat nuotit.
Sormet on asetettava vierekkäin.

Pajalaulu

Reippahasti lietsomaan, rautaa tässä taotaan.
Reippahasti lietsomaan, rautaa tässä taotaan.

Opettele *Piiri pieni pyörii*
ilman opettajan apua.
Mistä sävelestä aloitat?

Piiri pieni pyörii

Piiri pieni pyörii, lapset siinä hyörii.
Sormet sanoo so, so, so, kengänkannat ko, ko, ko.

Legatojousitus on paras opetella ensin vapaiden kielten avulla. Jos legatoa opetetaan yhdellä kielellä sormitusten avulla, saattaa jousen liike pysähtyä sormien kielelle laskemisen aikana ja legaton sulavuus häiriintyä. Siksi on parasta ensin yhdistää rytmisesti kahden vapaan kielen soittaminen.

Kun ensimmäisten harjoitusten kaksoisääniä on soitettu, osoitetaan oppilaalle, miten kielet ovat niin lähellä toisiaan, ettei joustaa tarvitse kieleltä toiselle siirtymiseksi kallistaa paljon. Tähän riittää vain pieni liike.

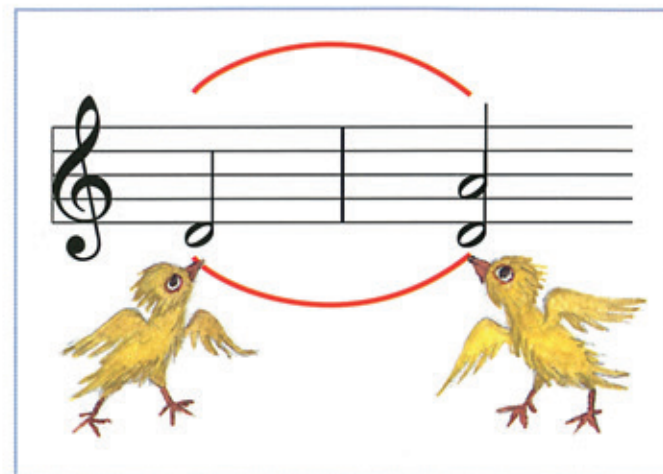
Selitä oppilaalle, että kahta nuottia toisiinsa yhdistävää kaarta nimitetään legatoksi. Toinen ja kolmas harjoitus soitetaan tarkasti rytmissä. Jousi pitää jakaa tasaisesti joka äänelle ja sitä on liikutettava sulavasti ja nykimättä. Kun oppilas on omaksunut tämän ja suoriutunut tehtävästään, hän voi opetella legatoa yhdellä kielellä ja sormien kanssa (harjoitukset 4 ja 5).

Tehtävät pitää soittaa tarkasti rytmissä ja oikein jousenjaoin. Harjoitukset soitetaan ensin ilman legatoa ja vasta sen jälkeen varsinaisia legatomerkeitä noudattaen.

Legato

Aseta jousi kahden kielen päälle samanaikaisesti ja soita nuotit tarkassa rytmissä. Koeta saada mahdollisimman hyvä ääni. Jousi ei saa kitistä kielillä!

Soita d- ja a-sävel yhdellä jousenvedolla. Älä katkaise sävelten välillä. Näin soitetaan legato.

Käytä molempiin neljäsosiin yhtä paljon joustaa. Jaa jousi tasan näiden lyhyempien sävelten kesken. Soita puolinuotit koko jousella.

Soita tämä harjoitus ensin ilman legatoa niin, että jokaisella sävelellä on oma jousenveto. Soita vasta sitten legatona ja muista jakaa jousi oikein.

Soita legatoa yhdellä kielellä kaikilla neljällä sormella. Jaa jousi tasan legatoparin nuottien kesken.

Opettele Kehtolaulun sanat ja laula.
Laula kappale myös nuottien nimillä kädellä tahtia viitaten.

Kehtolaulu

Nuku jo, nukkeni, nuku, pieni kultani.
Äiti vaan laulullaan uneen sinut tuudittaa.

Etsi aloitussävel vapaalta
kieleltä ennen kuin alat soittaa.
Soita ensin näppäillen ja sitten jousella,
mutta ensin ilman legatoa.
Opettele laulu kotona ulkoa.

Kehtolaulu lauletaan annettujen ohjeiden mukaisesti. Se soitetaan pizzicatona ja jousella, mutta ensin ilman legatoa.

Ennen soittamista tehdään seuraava harjoitus: kaikki sormet lasketaan paikoilleen kielelle ja kuunnellaan sävelpuhtautta tarkkaan. Nostetaan 3. ja 4. sormi kieleltä, mutta jätetään 1. ja 2. sormi vielä paikoilleen. Tämän jälkeen soitetaan Kehtolaulu tasaisesti rytmissä ja neljään laskien. Aluksi oppilaan on syytä laskea ääneen, mutta myöhemmin hän voi tehdä sen ääneti. Rytmisiä ei saa polkea jalalla, koska se vääristää luonnollista soittoasentoa ja aiheuttaa jännitystiloja. Jalalla tahtia naputettaessa myös käsien toiminta ja rytmin sisäinen kontrollointi häiriintyvät. Polkeminen ei ole myöskään kauniin näköistä.

Tällä oppitunnilla harjoitellaan legatojousitusta. Ensin kerrataan 35. oppitunnin harjoitukset. Kun oppilas on soittanut ne oikein, harjoitellaan D-duuriasteikon soittamista oppilaalle annettujen ohjeiden mukaisesti. Tarkkaile, että sormi laskeutuu kielelle yhtä aikaa jousen vaihtamisen kanssa. Kiinnitä huomiota myös vasemman käden olkavarren peräsinliikkeeseen kieltä vaihdettaessa.

Toisessa harjoituksessa on yhdistetty sormien itsenäinen liike ja legatojousitus. Kun oppilas osaa tämän, soitetaan edellisen oppitunnin *Kehtolaulu* legatona. On hyvä kiinnittää legaton soitossa oppilaan huomiota kappaleen karakteristiikkaan: legatojousituksen myötä kappale saa tyyliin sopivan sulavan ja pehmeän luonteensa.

Oikean tunnelman luomiseksi voit käyttää myös mielikuvitusta. Kerro oppilaalle, että tässä kappaleessa äiti nukuttaa lasta hämärässä huoneessa ja laulaa pehmeällä äänellä kehtolaulua.

1.

Soita D-duuriasteikko niin, että jokainen sävel soitetaan eri jousella. Kokeile tämän jälkeen asteikon soittamista legatona, kaksi nuottia samalla jousella. Muista kääntää kyynärpäätä kieleltä toiselle siirryttäessä.

2.

Soita kolmisointu ilman legatoa. Sitä voit harjoitella itse ilman opettajan apua.

3.

Soita tämä harjoitus legatona ja joususta sulavasti vaihtaen.

Missä
sävellajissa
Omenapuu on?
Laula se sanoin,
nuottien nimillä sekä
4/4-tahtilajia viitaten.
Ennen kuin alat
soittaa, etsi a-sävel
D-kieleltä. Soita
näppäillen ja sitten
jousella monta
kertaa ilman legatoa.
Kun olet onnistunut
soittamaan kappaleen
puhtaasti, soita se
legatona.

38

Opettajalle

Oppitunti aloitetaan jälleen D-duuri-asteikon kertaamisella, ensin jokainen sävel eri jousella ja sitten kahden sävelen legatopareina. Soitetaan myös kolmisoinnut legatona. Myös 36. oppitunnin *Kehtolaulu* soitetaan eri jousella ja legatona.

Omenapuu-laulussa on yhdistetty kolme tuttua asiaa: aloitussävelen etsiminen D-kieleltä, sormien laskeminen kielelle valmistamatta ja legatojousitus. Puhtaan intonaation harjoittamiseksi laulu pitää jälleen ensin laulaa sanoin ja nuottien nimillä. *Omenapuu* soitetaan annettujen ohjeiden mukaisesti.

Laulu on valittu siksi, että sen ensimmäisessä tahdissa sormien asennot täytyy valmistaa, mutta toisessa ei. Tämä on hyvää harjoitusta kuulo- ja motorisen muistin kehittämiseksi.

Omenapuu harjoitellaan kotona ulkoa.

Omenapuu

Olavi Ingman
san. Alli Nissinen

Omenoita kuultavia puu on punanansa,
oksat taipuu, huojuu runko heidän painoansa.

© WSOY

Opettajalle

Oppitunnin aluksi soitetaan neljäsosa-nuotteja vapaalla D-, A- ja E-kielellä. Harjoitellaan vaihtoa A-kieleltä E-kielelle ja takaisin. Kiinnitä huomiota siihen, että eri kielillä soitettaessa oikean käden kyy-närpää on eri asennoissa ja E-kielellä soitettaessa alimmassa asennossa.

Harjoitellaan D-duuriasteikkoa. Lasketaan ensin sen korotukset ja kerrataan, mitkä sävelet ovat korotettuja. Soitetaan asteikko sekä pizzicatona että jousella.

Harjoitellaan vielä erikseen vaihtoa vapaalta A-kieleltä D-kielen 3. sormelle.

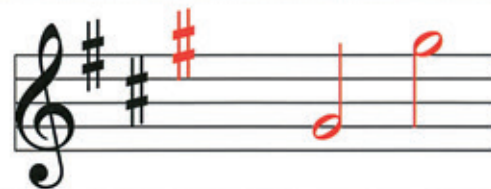
Selitä oppilaalle kolmannen korotusmerkin paikka nuottiviivastolla ja näin korotetun sävelen nimi. Hän saa kirjoittaa tämän korotusmerkin kahden muun korotusmerkin viereen viivastolle. Tämän jälkeen hänen on soitettava kolmisointu E-kielellä ja nimettävä jokainen soitettava nuotti. Selitä myös se, että kolmea korotusmerkkiä käytetään A-duurin etumerkintänä.

Soitetaan A-duuriasteikko ja -kolmisointu pizzicatona ensin jokainen nuotti toistaen ja sitten soittamalla jokainen nuotti vain kerran kirjoitetun harjoituksen mukaisesti. Kun tämä onnistuu virheettömästi, voidaan harjoitus soittaa jousella.

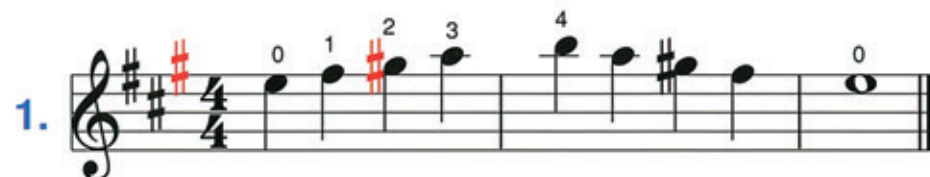
Sama harjoitus opetellaan kotona ulkoa.

39

Kolmas korotus

Kolmas korotettu sävel on nimeltään **gis**. Piirrä se viivastolle.

Soita harjoitus E-kielellä ja muista uudet korotetut sävelet.

Tämä asteikko on A-duuri.

2. Soita ensin näppäillen ja sitten jousella.

Kolmisointu

6. Harjoittele kielenvaihtoa jousella.

1. Muistathan puolisävelaskeleen e-f?
Se löytyy sekä D- että E-kiieleltä.

2.

E-kiielellä 1. sormi asetetaan aivan
otelaudan juuren viereen, mutta kättä
siirtämättä.

3.

Soita 1. sormella ensin puolisävelaskel
ja sitten kokosävelaskel.

4.

Harjoittele
vaihtoa.

Talvi

Lunta tulla tuiskuttaa, talven tuulet puhalttaa.
Mennään kelkka hakemaan, sitten mäkeen laskemaan.

40

Opettajalle

A-duuriasteikko on opeteltava yhtä hyvin kuin aiemmin D-duuriasteikko. Korkean rekisterin vuoksi harjoituksia ei voi enää laulaa, ja siksi onkin tärkeää soittaessa tarkkailla sävelpuhtautta entistä tarkemmin. Tästä lähtien tunnit aloitetaan A-duuriasteikon harjoittamisella.

Ennen *Talvi*-laulun opettelemista kerrataan puolisävelaskel e-f. Näytetään, miten se löytyy E-kiieleltä.

1. sormen paikka E-kiielellä on aivan otelaudan juuren vieressä. Selitä oppilaalle, mikä on otelaudan juuri eli kielikynnys. 1. sormea laskettaessa on tarkkailtava, ettei kämmenen asento muutu: sormen tulee ainoastaan siirtyä hiukan taaksepäin.

Ensin tehdään puolisävelaskel- ja kokosävelaskelharjoitus. Tämän jälkeen opetellaan *Talvi*. Se voidaan soittaa oppilaalle ensin pianolla tai laulaa sanoin oktaavia matalammalta. Samanaikaisesti oppilas voi viitata 4/4-tahtia nuoteista katsoen. Tämä auttaa oppilasta soittamaan laulun puhtaasti ja oikeassa rytmissä. *Talvi* soitetaan ensin pizzicatona ja sitten jousella.

Soita *Talvi*
ensin
näppäillen ja
sitten
jousella.

Opettajalle

41

Koska meitä käsketään -laulun avulla oppilas perehdytetään dynaamiikan alkeisiin. *Forte* pitää soittaa leveällä jousella ja energisesti, mutta kieltä liikaa painamatta. *Piano* soitetaan keventämällä jousen painetta, mutta jousen liikkeiden pituutta kuitenkin paljon lyhentämättä.

Laulun keskellä kaksi samankaltaista säettä soitetaan eri voimakkuudella. Lopussa soitetaan hidastaen (rit.), ja sen yhteydessä näytetään oppilaalle uusi jousitus. Kaksi hävältä soitetaan samalla jousella, mutta erotetaan hiukan toisistaan, ikäänkuin niiden välissä olisi pieni tauko.

Tällä oppitunnilla esitellään oppilaalle siis joitakin fraseerauksen peruselementtejä. Muita uusia asioita tunnilla ei tule.

Pyydä oppilasta tunnistamaan laulun sävellaji ja opettelemaan kappaleen sanat. Sitä ei voi kuitenkaan korkean rekisterin vuoksi laulaa tässä sävellajissa. Voit laulaa sen oppilaalle oktaavia matalammalta ja soittaa pianolla. Oppilas voi samalla viitata tahtia kädellään. Kappale soitetaan ensin pizzicatona ja sitten jousella.

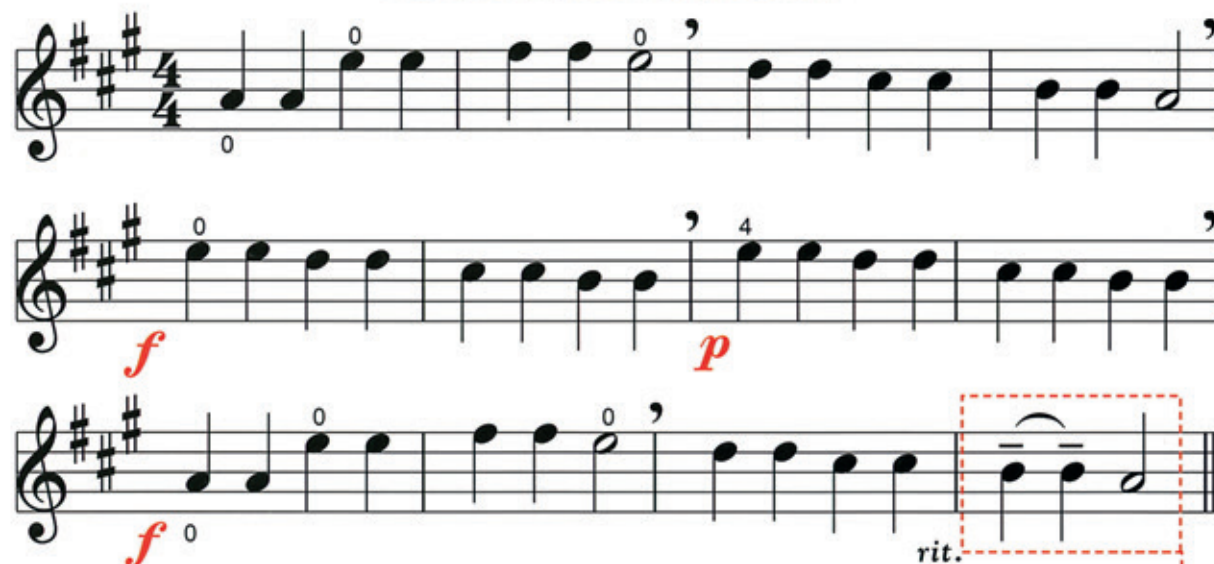
Tämä merkki tarkoittaa, että on soitettava **hiljaa**.

p

Tämä merkki tarkoittaa, että on soitettava **voimakkaasti**.

f

Koska meitä käsketään

Koska meitä käsketään mielehemme painamaan opetukset, jotka meitä ohjaa tiedon, taidon teitä, niin me kaiken ikämme muistissa ne pidämme.

Opettele uusi jousitus.

Soita kaksi ensimmäistä harjoitusta E- ja A-kielellä.
Kuuntele jokaista intervallia tarkkaan ja soita hitaasti ja puhtaasti.
Älä nosta sormia korkealla ja laske ne paikoilleen niin,
että sormityynyn keskikohta osuu kielelle.

1.

2.

Soita tämä harjoitus ensin hitaasti ja sitten nopeammin.

3.

Ensimmäisen harjoituksen tarkoituksena on harjoittaa sormien laskemista otelaudalle toisistaan riippumatta. Samalla harjoitellaan korotettuja säveliä ja sävelpuhtautta.

Toisen harjoituksen tavoitteet ovat samat, mutta tämän lisäksi se totuttaa oppilasta A-duuriin.

Molemmat harjoitukset soitetaan leveällä jousella, hyvin muodostetulla ja hallitulla äänellä eikä liian nopeasti. Sen jälkeen soitetaan A-duuriasteikkoa kolmisointuineen eri jousella ja kahden sävelen legatopareina.

Kolmannen harjoituksen melodia on A-duuriasteikopolkan rytmissä. Aloitussävel etsitään vapaalta E-kieleltä. Tehtävä soitaan ensin hitaasti ja sitten hiukan nopeammin.

Oppitunnin aluksi harjoitellaan A-duuriasteikon soittamista niin, että jokainen ääni soitetaan eri jousella ja sitten kahden sävelen legatopareina. Edellinen oppitunti kerrataan kokonaan.

Iltalaulussa sävelet itse ovat tuttuja, mutta niiden sijoittelu on aiempaa monimutkaisempaa ja kappaleessa on myös useita kielenvaihtoja. Oppilaan pitää sanoa jokaisen nuotin nimi ja se, millä kielellä nuotit soitetaan. Näin varmistetaan, että oppilas sisäistää nuottikirjoituksen ja sävelten suhteen eikä soita vain korvakuulolta.

Soita *Iltalaulu* oppilaalle pianolla tai laula se oktaavia matalammalta. Pyydä oppilasta viittaamaan kädellä tahtia nuotteja lukien, kun toistat laulun melodian.

Vastattuaan oppitunnin kysymyksiin oppilas voi soittaa *Iltalaulun* näppäilemällä ja jousella.

Kuinka monta korotusmerkkiä on *Iltalaulussa*? Mitkä sävelet korotetaan ja minkä nimisiä ovat korotetut sävelet? Mikä on laulun sävellaji?

Miltä kieleltä laulun soittaminen aloitetaan? Miten aloitus-sävel etsitään?

Iltalaulu

Mikael Nyberg
san. J. Mustakallio

Hiljaa, hiljaa ilta on, taivas tummeneepi,
luonto tyyntyy lepoon, maa jo himmeneepi.

© Fazer Musiikki Oy

Millä kielellä sävelet on soitettava?
Opettele vaihto.

Tämä intervalli on **oktaavi**.
Soita harjoitus.

Millä kielellä nämä sävelet on
soitettava?

44

Opettajalle

Oppitunti aloitetaan jälleen A-duuri-asteikon harjoittelemisella. Edellisen tunnin *Ilta laulu* soitetaan pizzicatona ja jousella, ilman legatoa ja sitten legatoa.

Oppilas tutustutetaan *Jouluiltana*-lauluun samalla lailla kuin edellisen oppitunnin *Ilta laulu*un. Tunnistetaan sävellaji, nuottien nimet, kieli, jolla sävelet on soitettava jne. *Jouluiltana* on vaikeampi kuin *Ilta laulu* ja siinä esitellään uusi vaihto: 2. sormesta 1. sormeen eri kielillä. Vaihtoa on harjoitettava erikseen.

Aloitussävelen etsimisessä opetellaan uusi menetelmä. 3. sormi lasketaan valmistamatta E-kielille. Jos sävel on epäpuhdas, opeta oppilasta vertaamaan sitä vapaaseen A-kielen.

Selitä oppilaalle, miksi kahden samannimisen seitsemän sävelen päässä toisistaan olevan säveln intervallia sanotaan oktaaviksi. Oktaavin soittoa harjoitellaan sormea valmistamatta A-E- ja D-A-kielillä.

Kerro myös, että korotusmerkkiä ei tarvitse kirjoittaa samassa tahdissa kuin kerran ensimmäisen korotettavan nuotin eteen, sillä korotus on voimassa koko tahdin ajan.

Jouluiltana

Kas, kuin rusko punottaa Pohjan taivahilta!
Tuuli puita tuudittaa. Nyt on jouluilta.
Tuuli puita tuudittaa. Nyt on jouluilta.

Opettajalle

45

G-duuriasteikkoon tutustutaan tois-
taiseksi vain yhden oktaavin alueella.
Selitä, että asteikossa on vain yksi jo entuu-
destaan tuttu korotettu sävel fis. Muistin
virkistämiseksi voidaan kerrata oppitunti
23.

Pyydä oppilasta etsimään aloitussävel
vapaalta D-kieltä joko asettamalla sormet
peräkkäin tai laskemalla 3. sormi suoraan
g-sävelelle ja puhdasta kvarttia tavoitellen.
Etsitäänpä ensimmäinen ääni kummalla
tapaa hyvänsä, on oppilaan soitettava va-
paata G-kieltä tarkistaakseen, että oktaavi
soi puhtaasti ja että D-kieltä etsitty
g-sävel on siis ehdottoman puhdas.

Kun oppilas on soittanut asteikon, hän ei
saa nostaa sormia kieliltä viimeisen sävelen
jälkeen, vaan hänen on soitettava myös
kolmisointu.

Kissanpojat on kirjoitettu G-duuriin ja kor-
keudelle, josta se voidaan helposti laulaa.
Kappale lauletaan tuttuun tapaan sanoin
(mielellään säestyksen kanssa) sekä nuot-
tien nimillä tahtia kädellä viitaten sekä
soitetaan pizzicatona ja jousella.

Tämä asteikko on G-duuri.

1.

G-duuriasteikossa on yksi korotettu sävel fis.
Etsi aloitussävel D-kieltä.

Kolmisointu

2.

Etsi
aloitussävel
D-kieltä.

Rohkeat kissanpojat

Kaksi kissanpoikasta mietti hiiren kololla,
kuinka suuri hiiri ois, aikoivat sen syödä pois.

Mikä on Kolmen kellon sävellaji?
Laula kappale nuottien nimillä ja tahtia kädellä
4/4-tahtilajissa viitaten. Etsi ennen soittamista
ensimmäinen sävel A-kieleltä 3. sormella ja
vertaa nuottia vapaaseen D-kieleen.

46

Opettajalle

Ennen laulun opettelemista kerrataan G-duuriasteikko ja kolmisointu. Kappale opetellaan tuttuun tapaan laulaen sanoilla ja nuottien nimillä sekä rytmiä viitaten. Sen jälkeen laulu soitetaan ensin pizzicatona ja sitten jousella. Aloitussävel etsitään A-kieleltä ja äänen puhtaus tarkistetaan vapaan D-kielen avulla.

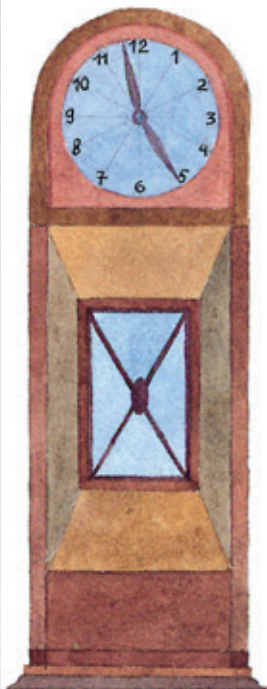
Tällä oppitunnilla ei ilmene muita uusia asioita kuin 3. sormen laskemista vuoroin A- ja D-kielelle. Kyynärpään liikettä on tarkkailtava, jotta 3. sormen asento pysyisi molemmilla kielillä soittaessa samanlaisena. Kiinnitetään huomiota myös puolisävelaskeleeseen h-c, joka soitetaan A-kielellä.

Laulun rytmisen karakterin vuoksi rytmin tulee olla tasainen. Laulu soitetaan kuitenkin leveällä jousella, ja yritetään saada jousenvaihdot kuulumattomiksi.

Kolme kelloa

Tässä kolme kelloa, ne tarkkoja on kaikki:
kaappikello, seinäkello, herättäjä Maikki.
Kaappikello hiukan jättää, tunnin taikka kaksi.
Seinäkello korjaa sen, se juoksee nopeasti.

Opettajalle

47

Opetellaan 3/4-tahtilajin viittominen laulaen ja kolmeen laskien, jotta oppilas tajuaisi, että pisteellisessä puolinuotissa on kolme neljäsosanuottia. Ennen laulun opettelemista on hyvä soittaa D-duurikolmisointu niin, että jokainen sävel toistetaan kolme kertaa peräkkäin. On tärkeää, että asteikkoa soitettaessa jokaisen kolmen sävelen ryhmän alkaessa työntöjousella, ääni on yhtä hyvä kuin vetojousella aloitettaessa.

Harjoituksessa kolme neljäsosanuottia soimitetaan kevyellä ja luistavalla jousella. Pisteellistä puolinuottia soitettaessa pitää joustaa säästää, mutta äänen on silti pysytävä hyvänä ja tasaisena.

Pum-pum! opetellaan tuttuun tapaan sanoilla ja nuottien nimillä sekä tahtia viitaten. Se soimitetaan ensin pizzicatona ja sitten jousella. Jousella soitettaessa on varottava, että viidennen tahdin alkuun ei muodostu aksenttia. Myös joustaa pitää säästää pisteellisiä nuotteja soitettaessa.

Kolme neljäsosaa

Lasketaan 3/4-tahtilajissa:

**Puolinuotti,
jonka perässä on piste =
kolme neljäsosanuottia**

yksi

Käden liikkeet
3/4-tahtilajia
viitattaessa.

kolme

kaksi

Laula ja laske kädellä viitaten.

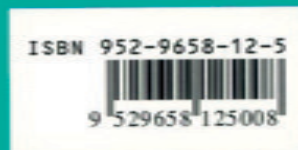

Pum-pum!

Laula
viitaten ja soita
sitten viululla.

Rumpali rumpua rummuttaa vaan,
sotamies reippaasti marssia saa.

ISSN 0781-90005-8-2
ISBN 952-9658-12-5
ISBN 978-952-329-126-3 (PDF)